LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT BLAU

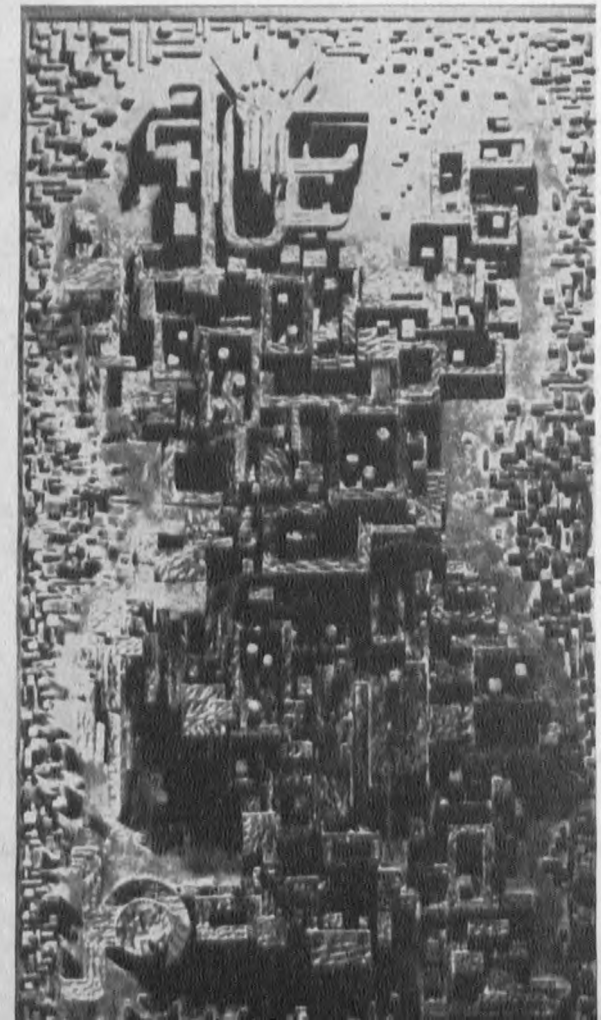

101

MARÇ

1961

S U M A R I

El Senyor del cel nocturn, fusta, de GIMÉNEZ BOTEY . Portada
Editorial 97
Just Cabot, mestre de periodistes
Periodista intel·ligent, per RAFAEL TASIS 98
Llengua tallant, per DOMÈNEC GUANSÉ 100
Enyor dels nostres pins, de JOSEP CARNER 101
L'època de Joan Maragall, per PERE MAS I PERERA. . 102
Carnet literari, per RAMON XURIGUERA 105
La Historieta Musical *de Costa Horts*, per RAMON FABREGAT. 107

INFORMACIÓ I COMENTARIS

Josep Balmes, pintor, per D. G. 109
La consciència patriòtica i política, per JOSEP DESSOT. 111
Crònica del Tercer Cicle de Teatre Llatí, per RICARD SALVAT. 115
L'Escola d'Art Dramàtic Adrià Gual, per M. A. C. . 118
La missió del poeta, de SAINT-JOHN PERSE. 120
El cirurgià Rodolf Matas, per T. X. 122
Recensions, per MIQUEL FERRER 122
Un incunable barceloní del 1484, per M. F. . . . 124
Noticiari 124

Subscripció a Mèxic: un any . . 40.00 pesos mex.
Un número . . . . . 4.50 pesos mex.
Subscripció a fora de Mèxic: un any 4.00 Dls.

Es lamentable que tants propòsits, de finalitat noble, exposats per molts catalans expatriats, ja des d'un principi siguin destinats a la frustració per la pueril ambició de cabdillatge dels seus autors. Un gran nombre d'expatriats — concretament d'exiliats polítics — es manté fidel a la causa que va defensar durant la guerra. (En alguns casos la seva fidelitat resulta excessiva perquè arriba a negligir els canvis de circumstàncies — com ja hem dit en altres ocasions — que exigeixen certs canvis de posició, una intel·ligent adaptació a la nova situació del món.) No tenim motius per a dubtar de la bona fe en els propòsits que, per tal de posar remei — més o menys radical, més o menys ràpid — als mals que sofreix Catalunya, veiem exposats adesiara i veiem passar a l'oblit amb una promptitud poc satisfactòria. La bona fe en els propòsits, però, no és suficient per a induir-nos sempre a l'adhesió. En general ens inspira, sí, respecte. Entre els molts propòsits de treball i programes d'acció política que en els anys d'exili hem vist exposar i algunes vegades iniciar, n'hi ha hagut que ens han invitat a l'abstenció per la seva manca de realisme; altres perquè, orientats per un sectarisme mesquí, ens excloïen automàticament, i altres — i en això no hem estat diferents de la majoria dels exiliats — perquè l'afany de cabdillatge de qui els anunciava o arribava a posar en marxa, no ens plaïa a la majoria dels exiliats. No creiem lamentable que els catalans considerin amb recel tantes ambicions de cabdillatge, sobretot quan els qui les exhibeixen — més o menys descaradament — no reuneixen ni les mínimes condicions de direcció de grups humans. Ens sembla, al contrari, que constitueix una actitud escaient en una gent d'esperit democràtic. El que ens sembla lamentable és que la bona fe que creiem veure en tants propòsits de treball i programes d'acció política al·ludits no vagi desacompanyada, en molts casos, d'aqueixa ambició de cabdillatge que destina a la frustració propòsits i programes. Fóra útil, en la nostra situació, una certa humilitat personal, una certa disposició a la disciplina i al treball d'equip, menys individualisme en empreses que, per la seva naturalesa, no poden tenir sinó un caràcter col·lectiu o almenys de grup nombrós. És un insult als catalans que es van expatriar per no voler suportar un règim d'autoritat, invitar-los a sotmetre's al cabdillatge d'un ciutadà que un dia es lleva amb la inspiració suficient per a autonomenar-se guia. La nostra situació ens exigeix més esperit de sacrifici, de companyonia i de lealtat en tot el que ultrapassi els límits de les empreses individuals. I l'acció política que ens imposen les circumstàncies no pot ser, evidentment, una empresa individual, ni un conjunt d'empreses individuals, ni l'empresa d'un *gang* d'amics més o menys ben avinguts. El lector que ens ha seguit fins aquí ja ens deu haver fet mentalment l'objecció que, és clar, les nostres paraules han de provocar: ¡l'ambició de comunament és una de les condicions indispensables en un dirigent polític! Sí, però ha d'anar acompanyada de la capacitat.

JUST CABOT,
mestre de periodistes

PERIODISTA INTEL·LIGENT

Per Rafael TASIS

No feia gaires dies, havia pogut llegir una carta seva, en la cual es gloriejava d'haver vençut — per segona vegada — el bacil de Koch. El destí de la Dama de les Camèlies, deia, no li esqueia. I, en efecte, res més lluny de la seva personalitat que qualsevol deformació romàntica, qualsevol estovament sentimental. Unes hemoptisis espectaculars havien produït una forta alarma, feia mig any. Els mesos de sanatori, semblava, l'havien refet totalment. Però duia a dintre el pit l'enemic que no perdona i que havia d'ofegar-lo, després d'uns quants dies inacabables d'aguts sofriments. El 25 de febrer moria a París, prop de la llibreria del Boulevard de Montparnasse on aquests darrers anys estàveu segurs de trobar-lo, assegut darrera la taula del fons de la botiga, resolent els «cross words» del *Times* o llegint una obra d'alta bibliofília. Tenia seixanta-dos anys i era fill de la Barcelona vella. Just Cabot — el *Just injust*, com retreu Domènec Guansé que algú l'anomenava — , una de les llengües més afuades de Catalunya, mordaç i implacable; un dels periodistes més intel·ligents, també — l'home que ho sabia tot i ho havia llegit tot, el devorador més impenitent de llibres del nostre país, haurà mort a l'exili.

El seu record va lligat, per mi, a dues èpoques inoblidables: la de *La Publicitat* i *Mirador*, entre 1930 i 1936, particularment, i la de l'exili entre 1939 i 1948 — un exili que compartírem, a París, i si fa no fa amb les mateixes dificultats i sense perdre les mateixes esperances. La seva figura va lligada a moments precisos, com ara aquella nit del 6 d'octubre de 1934, que tots dos anàrem al carrer de Barbarà, en un inútil intent de fer sortir *La Publicitat* — no va comparèixer a la impremta, llevat de nosaltres dos i d'un mosso obès i bonatxó que es deia Mas de Xexars i tothom li deia només Mas, cap més redactor ni operari — i que, en sortir del diari, sentíem tocar trompetes a la caserna de la Guàrdia Civil del carrer de les Repenedides. Vam seguir Rambla amunt — ell es quedà a l'Ateneu, jo vaig anar fins a la Gran Via, on teníem la redacció — entre onades de pànic de la gent i tiroteigs sense objecte ni explicació, preludi d'aquella nit dramàtica. O bé amb l'estada a Figueres, ara fa vint-i dos anys exactament, quan ell era funcionari del ministeri d'Estat i estenia a tothom que ho necessitava aquells impressionants passaports diplomàtics en paper de barba, que de tan poc servirien per a entrar a França, i que aleshores ens semblaven un document salvador en el nostre èxode. O bé amb l'entrada dels alemanys a París, el 14 de juny de 1940 — ell vivia a casa dels Tomàs, jo a un hotelet de la rue Chevert, i ens trobaríem davant l'Arc de l'Etoile, veient desfilar, al sol d'un inacabable *Deutschland über alles*, la Wehrmacht triomfant en el seu més sensacional èxit guerrer damunt l'enemic hereditari. O bé amb la sortida, sota l'amenaça dels exèrcits aliats i l'alçament dels parisencs, d'aquell mateix instrument de la força germànica, ara convertit en un arreplec de vençuts, al mes d'agost de 1944.

I em recordo els seus mots aguts i implacables — implacables contra la ximpleria, la maldat, la inconsciència dels seus contemporanis. Aquella definició contundent de l'Espanya dels anys quaranta: «És una bassa d'oli. . . sense oli.» O bé, quan algú li ponderava la delícia dels plats de maduixes amb nata menjats a la Barcelona d'aquell mateix temps, mentre els qui vivíem a París passàvem gana i ens privàvem de moltes

coses: «És que jo no he vingut pas a l'exili a menjar-hi maduixes amb nata.» O la seva indignació quan un antic col·laborador de *Mirador*, que ell havia descobert i animat, es despenjava amb un llibre servil envers els vencedors i insultant contra els vençuts, en el qual eren malèvolament retrets alguns dels seus mots: «Li faré menjar les pàgines del seu llibre amanides amb la pròpia merda.» Per a ell, hi havia gent tan ase que es podia mocar amb les orelles, o bé escriptors que escrivien amb les potes del darrera. Més que *Just injust*, podíeu qualificar-lo de *Just i cruel*; la llengua més *vespertina* de Barcelona, com el titllaven amics i enemics, amb la pròpia aquiescència.

Era, probablement, el periodista més intel·ligent i més ben informat de Barcelona. D'una Barcelona molt diferent de l'actual — pobre periodisme el que ara s'hi fa! — en la qual, si els redactors de diaris no havien seguit els cursos de cap escola oficial, reunien, sobretot als diaris catalans, un esplet de gent informada i oberta a tots els vents de l'esperit. Just Cabot havia seguit, sense acabar-los, els estudis de medicina. Havia intervingut en aquella agrupació dels Evolucionistes que aplegava els artistes i crítics d'art més brillants de la segona desena del nostre segle. Figurava a la redacció de *L'Esport Català*, a la de *La Publicitat* i a la del *Mirador*. En aquest darrer setmanari, tot i que en els primers temps Manuel Brunet era oficialment el director, ja era Just Cabot qui en duia la direcció efectiva i, en cristal·litzar l'evolució política i religiosa de Brunet — potser seria excessiu parlar de «cristal·lització» en referir-se a un home tan variable com el difunt Romano del *Destino* — Just Cabot n'esdevenia el titular. Hi escrivia pocs articles — més, però, i ell sempre ho recordava, dels que la seva sòlida fama de gandul li atribuïa — i generalment, s'esmerçava en allò que en l'argot periodístic en diuen «rebentades» — me'n recordo d'una, tan sensacional com cruel, contra Màrius Aguilar, periodista brillant a les ordres del senyor Pich i Pon —, però difícilment, en rellegir aquests textos, concisos i acerats, d'un estil eficaç i directe, podeu destriar, sota la crueltat, la injustícia. Perquè Just Cabot, home que ho havia llegit tot i d'una memòria fabulosa, mai no utilitzava debades un mot ni avançava perquè sí una afirmació. Si els articles signats per ell que figuren a les pàgines de *Mirador* eren pocs, i no gaires tampoc els que duien al peu les inicials J. C. o simplement C. que permetien d'identificar-lo, en canvi la seva direcció al setmanari dels anys trenta fou d'una eficàcia absoluta i la seva vigilància tan discreta com implacable. Ell suscitava els articles de col·laboració i els passava sota la seva revisió severa, que no tolerava errades ni *à peu près*. Sabia rebutjar els textos insuficients o mediocres, animar les seccions, donar-les la varietat tipogràfica i d'il·lustració que convenia, retallar o allargar els articles per a ajustar-los a l'inexorable llit de Procust de les "formes" de la revista. Jo l'he vist, a la impremta del *Papitu*, al carrer Nou de la Rambla, on tiraven *Mirador*, fent amb un virtuosisme perfecte aquesta tasca de cirurgia i d'ortopèdia, que ni els mateixos autors eren capaços de descobrir després. I feia que el setmanari sortís puntualment, sempre amatent a l'actualitat, sempre defensor d'un punt de vista intel·ligent — catalanista, liberal, republicà, debellador dels extremismes, però sempre intel·ligent.

Aquesta intel·ligència mai no li féu falla. És veritat que la nodria amb una prodigiosa varietat de lectures. A Barcelona tenia un pis — un entresol del carrer de Trafalgar, em penso — que mai no obria les portes a ningú i on ell no vivia, completament ple de llibres. (Sembla que una bona part és ara a l'Ateneu, restes d'una *requisa* més o menys benèvola del 39). A París, al cap de pocs anys d'estar-hi, ja residia en una cambra totalment tapissada de volums. I, després del seu casament amb Rosita Castelucho, la noia catalana filla de pintor i tan introduïda pel seu comerç amb el món artístic parisenc, quan pogué regir una llibreria — primerament ja havia estat a l'efímera galeria *Mirador*, de la plaça de Vendôme — l'home es creà una mena de paradís particular, a base de llibres. Un editor m'havia afirmat — però no sé si això no forma part de la llegenda — que Just Cabot no volia vendre cap dels llibres de la seva botiga si no en tenia almenys un altre exem-

plar igual. Com que, de la majoria, només en comprava un, això feia evidentment difícils les transaccions. Per a descoratjar els eventuals aspirants a comprador, de totes maneres, tenia el seu Yak, un enorme gos que ell estimava molt i que excel·lia a treure de la botiga els clients importuns.

L'any 1949, en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a París, com en els del Centenari, l'any 1959, Just Cabot formava part del Consistori. La seva fidelitat a la llengua catalana, la seva devoció a la causa de Catalunya, el duien a aquell lloc de Mantenedor, on la seva exigència crítica i la seva omnisciència podien exercir-se eficaçment. Darrera les enormes ulleres de gruixut cercle de carei negre, la seva mirada irònica dissimulava malament, moltes vegades, el seu intransigent entusiasme per la causa de la intel·ligència — per la causa, també, de la justícia.

Just Cabot, o el periodista intel·ligent. M'agrada recordar, en aquesta dolorosa avinentesa de la seva mort, que ell i Antoni Rovira i Virgili eren els dos únics titulars del premi «Valentí Almirall» d'articles periodístics creat per la Generalitat en plena guerra. Rellegiu, si us plau, els *Quinze Articles* de l'autor de *La Collita tardana*, que obtenien el primer d'aquests premis; rellegiu els tres assaigs que, publicats a la *Revista de Catalunya*, l'any 1938 — aquella *Revista de Catalunya* que sembla un miracle de la cultura catalana, en plena guerra — valien a Just Cabot el «Valentí Almirall''», la segona vegada que era atorgat. Si n'era d'intel·ligent, el nostre Just Cabot! Si n'hauria pogut escriure de coses — només que ell hagués volgut, o que hagués cregut que en valia la pena! Hauria pogut estar — era i fou sempre, en potència — el nostre Mérimée, el nostre Chamfort, el nostre Paul-Louis Courier. Prou que simpatitzava amb aquests esperits aguts i un pèl eixuts, l'obra dels quals els anys fan cada vegada més afuada, més penetrant en la seva concisió. Qui més admirava? Stendhal, és clar; potser també Balzac; segurament Paul Léautaud i Félix Fénéon, els dos misàntrops del periodisme noucentista francès... El veig, amb el seu capell greixós, la seva corbata de trenzilla, les seves camises de quadros, les bufandes inversemblants, el perfil de ganivet i els cabells llargs, contestant, com sempre que li preguntàveu com estava: «Millor que l'any que ve!» Com enyorarem la seva intel·ligència, la seva implacable denúncia de l'estupidesa humana, de la nostra folla pretensió, de la inflor i l'encarcarament! Adéu, Just Cabot, amic discret, enemic temible, conversador brillant, periodista intel·ligent...

LLENGUA TALLANT

Per Domènec GUANSÉ

La grisor deliberada — tan deliberada que esdevé un remarcable estil de vida, un remarcable estil literari — era la seva característica. No recordo haver-lo vist mai amb un vestit o capell nous. És evident, tanmateix, que en això feia trampa. Sens dubte, abans d'estrenar-los els refregava fins a descolorir-los i els rebregava fins a deixar-los en l'estat lamentable d'un vell acordió. El seu mateix rostre blanquinós, color de pedra abandonada, els ulls clars velats per les ulleres, contribuïen per a un espectador distret a la impressió de grisor: per a un espectador distret, ja que a un espectador atent, de seguida el sobtava tanta grisor en aquella figura laminada, només de dues dimensions, com una fantasiosa escultura d'un artista d'avantguarda: escultura que de vegades animava una singular lluïssor mofeta darrera les lents.

La seva vida lliscava tan grisa com la seva persona. Pocs amics seus devien saber com vivia, sense que ell, no obstant, procurés voltar-se de misteri, ans simplement — insisteixo — de grisor. Rarament el vèieu en algun lloc en hores normals. En canvi, el trobàveu en les hores més sorprenents — de dues a tres de la tarda, de dues a sis de la matinada, per exemple —, treballant a la biblioteca de l'Ateneu. Prim, laminat com era, el reflex del pàmpol verd li donava la coloració i fins l'aspecte d'un reptil estilitzat d'una manera heràldica, aprofitant aquelles hores de solitud i calma per devorar àvidament la paperassa impresa acumulada en els prestatges. Anys més tard, el

podíeu trobar també a la impremta de *La Publicitat* sotmès a tasques anònimes i nocturnes. Si algú li retreia el seu horari desorbitat, ell replicava, amb modèstia: «— Porto un desordre molt ordenat.»

No crec que fossin tampoc gaires aquells que coneguessin les seves relacions íntimes. Només alguns en tenien la vaga idea que mantenia en un pis secret, com una exigent amiga de gran luxe, la seva biblioteca proveïda d'edicions rares i curioses, per a les quals sentia la més refinada voluptat. La seva fama entre els nuclis intel·lectuals — fama que mai no depassà aquests límits — no provenia, però, ni de la seva vida descentrada ni de la seva fervorosa bibliomania. Provenia de la llengua tallant com una ganiveta. Algú, per això, l'anomenava el *Just injust*: apreciació exagerada de la justícia estovada per la pietat. Car el cert és que allò que excitava la seva agressivitat verbal era la barbàrie intel·lectual, la petulància, la grafologia, la superficialitat sense gràcia. Davant de casos així, esdevenia d'una inexorable impietat.

Pocs hauran adorat, tant com ell, la intel·ligència en la vida, en l'art o en la política. I és d'aquesta passió intel·lectual seva, del seu esperit satíric contagiant-se a altres escriptors amics, que va néixer aquell *Bc Negre* famós, en el qual, de totes maneres, apart de la invenció del títol i de la secreta elaboració d'algun *potin*, col·laborà ben poc. Ell no se sentia lligat a res, ni res durant molt temps estimulà la seva producció. Semblava frenat, gairebé esterilitzat pel mateix esperit crític i com si per haver esdevingut massa exigent amb els altres es sentís temorenc de complaure's amb les flors del propi enginy.

Tanmateix, aquest bohemi inadaptable trobà un dia el seu destí en ser encarregat de la direcció de *Mirador*. *Mirador*, si no la més important la més completa i reeixida de les revistes catalanes, fou la seva obra. I contribuí, des de *Mirador*, a la formació d'una escola de periodistes d'una absoluta honestedat intel·lectual. És a dir, amb un estil sense faramalles, sense pedanteria i sense demagògia. Donà així, a *Mirador*, més pròpiament que un esperit, un estil. Rarament, però, podíem veure-hi algun dels seus assaigs: assaigs preciosos que versaven sobre algun home de lletres important, com Stendhal — la seva passió, naturalment —, o sobre algun aventurer com Ali-Bey — qui sap si el somni amanyagat de la seva vida, aleshores sedentària — ; o sobre algun ambient literari i artístic del vuitcents, sàviament recreat a través dels llibres i de l'art. Assaigs densos, volgudament agrisats, com aqueixos llums esmerilats que, en esmorteir els reflexos massa vius, fan una resplendor que us il·lumina més clarament.

ENYOR DELS NOSTRES PINS

Oh! pins damunt les serres, orgull de les alçàries,
guaites del mar, enlaire d'escumes i d'esculls!
Sabeu l'afany que em migra i el tomb de mes pregàries:
em cal, per a trobar-vos, només que cloure els ulls.

Veuré jo mai la joia que ve per lentes vies?
Amb sols la meva parla per goig i per consol,
encara en terra estranya s'escolen els meus dies.
De pressa, gran diada que estimbaràs el dol!

De pressa! Ja a encalçar-me s'acuita l'hora freda
que per a sempre esborri l'enyor, la pena, el clam.
De cop creuré que caiguin els rengs de la pineda
per una fenedura del rocam.

JOSEP CARNER
Gener del 1961

L'època de JOAN MARAGALL

Per Pere MAS I PERERA

Per tal d'ajudar a comprendre la psicologia de Joan Maragall i de situar com cal la seva personalitat, em sembla que, tal com recomana Agustí Esclasans, cal penetrar en el temps i en l'espai en que visqué i es mogué. No cal pas esperar que es produeixi «un desgelament de la seva figura», que Jaume Vicens i Vives preveu per a «dintre de dues o tres generacions». És ben possible d'estimar ara, en la seva justa valor, l'època de Maragall i l'hàbitat peculiar seu.

La joventut de Maragall transcorregué en «una època d'efervescència que marca l'esclat de la Renaixença catalana. Cadascú intentava d'aportar alguna nota nova en art, en filosofia, en política; tingué, fins i tot, els seus exaltats. Una impaciència febril s'havia emparat dels esperits: hom volia nous horitzons, un esdevenidor millor; hom combatia per la llibertat del ritme i per la llibertat individual» (Schneeberger).

L'Exposició Universal de Barcelona en 1888 donà al Principat empenta i optimisme. Però, diríeu que les pronòstiques de Nostradamus feien témer un canvi de xifra. No debades Angel Guimerà evocava *L'any mil*, el qual es projectava, fatídic, vers aquell nou fi de segle. Diríeu que la vida havia de sofrir una transformació pregona, radical. I la nostra gent discutia quin any era el que marcava, en veritat, la fi d'aquella centúria.

Els desastres colonials espanyols del 1898 — pèrdua de Cuba, de les Filipines, de Puerto Rico, de l'illa de Guam — feien creure a tothom que havia arribat, per a l'Estat espanyol, l'hora del campi qui pugui, i hom preveia una invasió nord-americana o bé francesa. Hom creia propera la desfeta final. Maragall no s'estava pas d'exclamar, decebut, al final de la seva *Oda a Espanya*, el seu *Adéu Espanya!* anihilador.

Aquell tombant de segle no es regeix ben bé pel calendari: dura del 1888 fins al 1911. Més que un entreacte, és, en realitat, un canvi de decorat i d'indumentària, un aiguabarreig turbulent, un remolí que vol abassegar-ho tot. El Vuitcents, que se'n va, pugna, desesperadament, amb el Noucents que tot just apunta el nas, com si li requés d'anar-se'n. No és pas un fi de segle caòtic, és, a dir confós, sinó anàrquic, és a dir lliure a ultrança. Si aquella vintena d'anys poden semblar, a bell ull, una disbauxa, un tirar la casa per la finestra, en veritat són rendidors. Aquella anarquia sentimental que informa aquell lapse dugué, per reacció o per evolució, un anhel d'estructuració i de realització. I aquest anhel — que fou balbuceig i, després, crit — donà llum a la cultura catalana contemporània i clarificà i depurà la nostra consciència nacional.

Fa l'efecte d'un període complicat, de vegades contradictori, en què es manifesten i lluiten entre si diverses tendències estètiques, les quals, en realitat, són variants d'un mateix esperit de renovació. Carles Riba diu que hi havia aleshores «tot d'efusions espiritualistes i de teòriques vel·leitats anarquitzants, que es barrejaven furiosament amb el més ingenu deixar-se dur, en la pràctica, per les delícies burgeses de Barcelona de cap als 90». Segons el mateix Riba, hi ha «un desordre ultraromàntic». En aquest fi de segle — confessa Maragall — tots som neuròtics.»

Les noves promocions dubten de tot o de tothom: només tenen confiança en elles mateixes, que ja és molt, i sembla que tinguin pressa a dir la seva en tot, talment com si volguessin marcar el segle que comença amb llur empremta, i definir-lo. I importen les darreres novetats que espaterren la gent d'altres racons de la terra. I és que, de la mateixa manera que el Romanticisme ens vingué de fora, ens hi venia aleshores un moviment intel·lectual que pretenia de re-

moure, amb idees i amb conceptes nous — o, millor dit, moderns —, les lletres, les arts i tota la vida social. Era el Modernisme, del qual aquella Catalunya esbatanada rebia la seva influència, i, més que cap altra de les terres catalanes, el Principat.

Les seleccions, embriagades per l'estètica, tenien les finestres obertes a tots els aires que venien de fora. Tal és el cas de Maragall, per exemple, cronista fidel de les novetats estrangeres. Volia hom renovar les valors culturals del nostre país tot mantenint, en l'ordre polític, una línia evolutiva cap a l'enfortiment de la personalitat nacional catalana.

Aquest desig de «trencar motlles, d'importar les novetats artístiques del món i d'acabar la desarqueolització de la Renaixença» prengué el nom de modernisme (Nicolau d'Olwer). Aquest moviment tingué, com a portantveus en la premsa periòdica, *La ilustración ibérica* i *L'Avenç* i, més tard, *Joventut*, *Catalunya*, *Pèl i ploma*, *Luz*, *La Publicidad*, *La Vanguardia* i *Catalònia*, entre altres.

El crític Josep Yxart destaca, com a noms que enclouen el nostre moviment modernista, els de Santiago Rossinyol, de Ramon Caselles i de Joan Maragall. Però, no cal pas oblidar Ramon Cases, Miquel Utrillo, Alfred Opisso, Jaume Brossa, Adrià Gual, Alexandre de Riquer, Pompeius Gener, Ignasi Iglésies, Lluís Via, Lluís Millet, Joaquim Malats, Enric Morera, Amadeu Vives, Jaume Pahissa, Joan Manén, Antoni Gaudí, entre altres.

Com a centres de difusió, tingué el modernisme «Els quatre gats», popular cafè del carrer de Montsió, propietat de Pere Romeu; el «Teatre íntim», creat, en 1898, per Adrià Gual, el «Cercle artístic de sant Lluc» — de caràcter modernista catòlic —, assessorat pel doctor Josep Torres i Bages. Com a santuari, el «Cau Ferrat», de Sitges, fundat i sostingut per Santiago Rossinyol.

«Tot el que és carrincloneria — gòtic de guix — ho esmicola, a la fi de segle, el grup de *L'Avenç*; però aquell fons enyoradís de l'ànima catalana, que lliga l'home a la terra — "volta el món i torna al Born"» — li amoroseix així mateix els ulls en esguardar el *bon vieux temps*, que avui, d'altra banda, un cert neo-romanticisme torna a posar de moda arreu d'Europa.» (Nicolau d'Olwer.)

L'autocrítica ho airejava tot. Entre el senyor Esteve — vuitcentista i positivista — i l'Estevet — modernista i idealista — hi havia ben bé tota una època. Per damunt de la barreja, es dreça una veu orientadora, que parla clar i català i amb el cor a la mà, que es fa sentir: la de Joan Maragall. Tothom l'escolta i el creu. I és que ell representa la confluència de l'esperit de l'època amb el sentiment de pàtria. Tant com el *darrer romàntic*, és el *patriarca del modernisme*. Vet ací perquè pot exercir, amb autoritat, el seu guiatge, en l'ordre intel·lectual, en el civil, en el patriòtic.

La Renaixença va endavant. En perdre el seu aire arqueològic, adopta el ciutadà — el polític — i envaeix totes les esferes de la vida del Principat. És suscitat el nostre moviment orfeònic, són conquistades les entitats econòmiques i les acadèmiques, és anostrada la massa electoral i, amb ella addicta, les diputacions a Corts, els municipis i, més tard, les diputacions provincials; hom adreça missatges a balquena; hom fa — i desfà — la Solidaritat Catalana, i comença de tenir coratge per gallejar per la Rambla.

El depurament lingüístic iniciat per Manuel Milà i Fontanals i per Marian Aguiló travessa un lapse d'anarquia ortogràfica que correspon perfectament al desordre general que hom pot observar en aquell medi ambient agitat. El seny ordenador de Pompeu Fabra superà aquesta crisi amb les normes de l'Institut d'Estudis Catalans.

És aleshores que hom inicia la versió al català de les obres cabdals de les principals literatures estrangeres. La nostra literatura, com a conseqüència, s'obre com un vano i mostra tota una gamma temàtica molt rica, la qual prenuncia l'exuberància de la nostra producció ulterior.

Cadascú ocupa el seu lloc — aquell que més li plau —, perquè li dóna la gana. El Principat és pletòric d'energies.

Malgrat les aparences, fou un període clafert de realitzacions. Després de l'Exposició del 1888 — que donà empenta als barcelonins i alè a tots els catalans —, vingué: la fundació de l'Orfeó Català (1891); les Bases de Manresa (1892); les cinc Festes

modernistes que Santiago Rossinyol organitzà a Sitges, a comptar del 1892; el Teatre Líric Català, que Enric Morera fundà (1901) i dirigí conjuntament amb Ignasi Iglésies; el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana (1906); la Solidaritat Catalana (1906-1909); l'Institut d'Estudis Catalans (1907). El clouen les morts d'Isidre Nonell i de Joan Maragall, en 1911.

És l'època dels grans barrets negres d'ala ampla, de les cabelleres greixoses, de les barbes imposants i de les xalines descomunals; de les dones de cos amb mànegues de pernil, de cintura estreta i de faldilles amples, llargues fins a terra, amb polisson; de les noies cloròtiques. L'època dels fanals del Passeig de Gràcia, del Palau de la Música Catalana, del parc Güell, de la «Pedrera» del Passeig de Gràcia i de la Sagrada Família. L'època de la transformació de Barcelona. La de l'agregació dels municipis de Gràcia, de Sant Martí de Provençals, de Sant Andreu de Palomar, de Sant Gervasi de Cassoles, de Sants i de les Corts de Sarrià al de Barcelona (1897). La del cine de la Porta del Pas i del del fotògraf Napoleón, a la Rambla de Santa Mònica (1899). La del «Café Continental» (1892) i d'«Els quatre gats» (1897). La de l'electrificació dels tramvies (1899).

És l'època de Ruskin, d'Ibsen, de Maeterlinck, de Nietzsche i de D'Annunzio; de Grieg, de Wagner, de César Franck i de Debussy; de Toulouse Lautrec i de Rodin; de l'impressionisme i del neo-impressionisme, del simbolisme i del parnassisme. «És una època d'inquietud espiritual arreu d'Europa i de convulsions de tota mena a Catalunya.» (Nicolau d'Olwer.)

És l'època de les primeres manifestacions obreres en massa, per a commemorar el Primer de Maig; de la bomba del Liceu (1893) i de la del carrer de Canvis Vells (1896); del procés de Pere Coromines; de les Bases de Manresa (1892); del desastre colonial espanyol (1898); del general Polavieja; dels pànics de la Borsa; del tancament de caixes (1899); de la visita de l'esquadra francesa de la Mediterrània, de l'almirall Fournier, a Barcelona (1899); dels discursos del doctor Bartomeu Robert; de les pastorals del bisbe Josep Morgades i Gili; de l'elecció dels «quatre presidents» (1901); del discurs de Francesc Pi i Margall als Jocs Florals de Barcelona (1901); dels èxits d'Alejandro Lerroux i els *jóvenes bárbaros*; de les reials jornades (1904); de la crema del *Cu-cut!* i de *La Veu de Catalunya* (1905); de la Solidaritat Catalana (1906-1909); de l'atemptat, a Hostafrancs, contra Nicolás Salmerón i Francesc Cambó (1907); de la Setmana Tràgica (1909).

És l'època àuria d'Àngel Guimerà: la de *Maria Rosa* (1894), *Mar i cel* (1897) i *Terra baixa* (1899). La de *L'alegria que passa*, de Santiago Rossinyol (1898). La del *Misteri de dolor*, d'Adrià Gual (1899). La d'*Els vells* (1903) i de *Les garses* (1905), d'Ignasi Iglésies. La de *La dama alegre*, de Joan Puig i Ferreter (1904). La del *Manelic* d'Enric Borràs i de la *Maria Rosa* de Margarida Xirgu. La dels dibuixos al carbó de Ramon Casas; la de les teles malencòniques de Modest Urgell i del seu *Àlbum Catalunya* (1905). La del concert del mestre Jaume Pahissa al Teatre de les Arts, a Barcelona, on es donà a conèixer amb un *Estudi simfònic* i amb un *Trio per a petita orquestra*; la de la consagració, a París, del mestre Joan Malats (1903). La de la conferència de Jaume Brossa a l'Ateneu Barcelonès (1905).

És l'època del *Sagramental* (1888) de mossèn Jaume Collell. La de *La Veu de Catalunya*, i *El Poble Català*; la del *Cu-cut!* i d'En *Patufet*; la de *La il·lustració catalana*. La de *La tradició catalana* del doctor Josep Torres i Bages (1892); la del *Compendi de doctrina catalanista*, de Pere Muntanyola i Enric Prat de la Riba (1894); la de *La nacionalitat catalana*, d'Enric Prat de la Riba (1906); la d'*Iberisme*, d'Ignasi de L. Ribera i Rovira. És l'època en què Francesc Macià romp el sabre.

És l'època de la Biblioteca popular de *L'Avenç*. La de *La febre d'or* (1891) i *Pilar Prim* (1904), de Narcís Oller; d'*Els sots feréstecs* (1901), de Ramon Caselles; de *Solitud* (1906), de Víctor Català. La d'*Oracions*, de Santiago Rossinyol (1897). La de *La vida austera*, de Pere Coromines (1908). La de *Lirisme* (1899) i d'*Horacianes* (1906), de mossèn Miquel Costa i Llobera; la del *Llibre dels poetes* (1904) i d'*Els fruits sa-*

borosos (1905), de Josep Carner. És l'època en què Maragall es revela com a poeta i com a prosista.

Els bisbes eren catalanistes, i plantaven cara.

Tal és l'època de Joan Maragall, poeta i ciutadà. La que cantà en els seus versos i la que historia, d'una manera tan viva, en els seus articles tan ben tallats i tan ben pensats.

«Una edat, una època, és un clima moral que viu de la predominança de certs principis dissolts en l'aire.» (Josep M. Corredor.)

BIBLIOGRAFIA

Pere Coromines: *Interpretació del l'uitcents català*. Publicacions de *La Revista*, Barcelona, 1937.

Josep M. Corredor: *Un esprit mediterranéen: Joan Maragall*. Imprimérie Régionale, Tolosa de Llenguadoc, 1951.

Juan Chabás: *Juan Maragall, poeta y ciudadano*. Espasa-Calpe, S. A., Madrid, 1935.

Destino: Número extraordinario con motivo del centenario del nacimiento de Juan Maragall. Barcelona, 12 de març del 1960, Nº 1179. (Article de Jaume Vicens i Vives.)

Agustí Esclasans: Pròleg a *Himnes homèrics* (Volum XII de les OCJM). Sala Parés Llibreria, Barcelona, 1932.

L. Nicolau d'Olwer: *Caliu. Records de mestres i amics*. Institut Català de Cultura, Mèxic, 1958.

Josep F. Ràfols: *Modernismo y modernistas*. Barcelona, 1949.

Carles Riba: *Per comprendre*. Institució de les Lletres Catalanes. Barcelona, 1938.

A. S. Schneeberger: *Anthologie des poètes catalans contemporains depuis 1834*. J. Povolovsky & Cie., éditeurs, París, 1912.

Ferran Soldevila-Pere Bosch Gimpera: *Història de Catalunya*. Col·lecció Catalònia, Mèxic, 1946.

CARNET LITERARI

Per RAMON XURIGUERA

AURORA BERTRANA I "LA NIMFA D'ARGILA"

L'obra novel·lística d'Aurora Bertrana és prou coneguda del públic català. Aquesta escriptora, el nom il·lustre de la qual recorda l'obra literària del seu pare, entrà a la vida de les lletres amb un llibre desacostumat en els nostres medis literaris, el famós *Paradisos Oceànics*, narracions de les illes del Pacífic que foren a la seva època molt celebrats.

Les remarcables condicions d'escriptor que Aurora Bertrana hi palesava, no han cessat després de confirmar-se. Reportatges, narracions, contes, novel·la, la producció d'Aurora Bertrana ha anat creixent sempre fidel a la llengua catalana.

Aquesta fidelitat és meritòria per tal com l'escriure en català és fer front a un teixit de dificultats del qual no pocs escriptors catalans coneixen les amargors i la desesperança. Però és fer prova també de probitat moral, de tremp, d'alta consciència del deure, i aquestes són virtuts que cal que posseeixi l'escriptor que vol ésser digne del seu nom.

Per respondre a aquest noble imperatiu, Aurora Bertrana ha anat donant a les premses, durant aquests anys de restricció, les novel·les *Camins de somni*, *Tres presoners* i darrerament *La nimfa d'argila*.

És un balanç positiu, la penyora d'una vocació a través de la qual l'escriptora confirma la seva mestria.

Els llibres d'Aurora Bertrana engrapen tot seguit el lector pel seu llenguatge directe i fluent, per la traça que posseeix de narradora. Amb pocs trets ben aplicats posa dempeus un paisatge, dóna el regust d'un ambient, dibuixa una psicologia. L'acció és sempre clara i concreta i els personatges són plàstics, es veuen, es deixen seguir fàcilment.

L'assumpte de *La nimfa d'argila* és una

sensible evocació del món meravellós de la infantesa. Aquest món subratlla encara més el seu caràcter màgic posat en contacte amb el realisme de les persones grans.

Aurora Bertrana resol amb pocs elements aquest contrast entre la facultat il·lusòria de l'infant i el prosaisme dels adults, sempre decepcionant, fins quan es mostra propici a la noció d'una existència misteriosa. Així, l'escriptora pot observar: «Les persones grans, les úniques que poden respondre les preguntes dels menuts, resultaven ben incomprensibles. Volien que aprengués les coses, però no volien explicar-les.»

Així s'escola la nostra infantesa: entre incomprensions i màgia, entre decepcions i meravella.

La meravella, tot infant la conserva i la preserva tant com pot del prosaisme dels grans, les raons dels qual no convencen. I ¿com han de convèncer si ells amb ells no estan d'acord? El petit protagonista de *La nimfa d'argila* ha vist amb els seus ulls il·lusionats una nimfa en un bassiol d'un jardí misteriós i abandonat. Una nimfa és un ésser prodigiós, com n'hi ha pocs. ¿Qui l'ha vist mai, fora d'ell? ¿És real la seva existència? L'infant ho vol saber. I ho pregunta. L'oncle, un bohemi, un artista, un ésser imaginatiu i fantasiós, li diu que sí. La mare, volent i dolent, no li diu ni sí ni no. El pare, pràctic i concret, diu radicalment que no.

I l'infant viu, amb aquesta incertesa, la de totes les coses que informen el nostre món, sobretot el nostre món d'infantesa. Ningú no l'il·luminarà, ningú no l'il·lustrarà amb una clara explicació. La veritat, si és que l'encertem, vindrà de nosaltres mateixos. I serà una desil·lusió. Com la de l'infant que a les envistes de l'adolescència, recercant la nimfa que un dia descobrí amb uns ulls meravellats, s'adona que era una estàtua d'argila.

Un instant és prou per a matar l'encís; un instant és prou per a tornar-nos vells. Car així s'esdevé quan es perd la infantesa.

Aurora Bertrana advoca per la il·lusió, per la part d'infant que l'home pot conservar sempre. Una nimfa d'argila, una nimfa de pedra dura més que una nimfa vivent. La pedra és indestructible, com les il·lusions del cor conserven sempre la frescor davant de tantes realitats que es marceixen.

Aquestes consideracions constitueixen uns dels millors fragments del llibre.

Poemes d'A. Sala-Cornadó a les edicions "Ponent"

Si la crítica, avui, és pràcticament inexistent a Catalunya, si la novel·la s'esforça a atènyer el nivell que ja havia tingut, la poesia, per contra, és més abundosa. Els llibres de poemes sovintegen i són, respecte de la literatura catalana, el més nodrit de la seva producció.

En certs casos, la publicació d'un recull de poemes és una obra personal, vegeu un sacrifici. En altres és un mèrit degut a la persistència d'una col·lecció. En qualsevol, però, de les dues contingències, l'aparició d'un recull és lloable car el lucre és impensable en aquesta mena d'empreses literàries per tal com les edicions són reduïdes, i ho són perquè malauradament també és reduït el nombre de lectors.

Després, mancant els òrgans de premsa idonis que es facin ressò de la vida literària catalana, tot llibre publicat sembla que caigui en un pou.

Un llibre no penetra si no és mitjançant la projecció que n'estableix el setmanari o les seccions literàries dels diaris. Tota creació demana un clima, un terreny de convergència, una comunicació. Mentre la literatura catalana sigui òrfena d'aquestes relacions, és de creure que continuarà malalta.

Està clar, ja és prou que s'hagi salvat de la mort i heus ací perquè si no podem recolzar-nos en l'esclat de la producció ho fem — i cal fer-ho certament — en el de l'esperança.

En el camí de l'esperança es situen les publicacions *Ponent*, quaderns trimestrals d'actualitat literària, artística i cultural que veuen la llum a Palma de Mallorca. Llur animador és Llorenç Vidal, l'entusiasme del qual s'afegeix a altres empreses d'edicions mallorquines que ocupen avui un lloc de relleu en els esforços per a normalitzar el conreu del català escrit als països de llengua catalana.

La secció poètica de les publicacions *Ponent* la constitueix la Col·lecció *La Font de les Tortugues*. Fins ara ha editat catorze volums. Corresponen als noms de Marià Villangómez, Jordi Sarsanedes, Guillem Fullana, Xavier Casp, Martí Pol, Llorenç Vidal, Margarida Magraner, Miquel Dolç, Fèlix Cucurull, Josep Ma. Palau, Miquel Gaià i uns sonets triats i traduïts per G. Nadal.

El darrer és un recull d'Antoni Sala-Cornadó i es titula *Galopant per la faula*.

Sala-Cornadó havia publicat ja un altre llibre de poemes l'any 1956 a la Col·lecció *Atzavara* de Barcelona. Es donà a conèixer quan era estudiant a l'*Antologia Universitària 1950*.

És un poeta de tipus emotiu. Anima la seva creació amb uns sentiments guiats per una idea superior, confessió d'una creença i d'una fe. Entén el vers com «un avís del cel», però no és indiferent a les coses d'aquest món; ni als efluvis de l'amor; ni a la bellesa creada per les mans de l'home.

Aquesta doble emoció de la creença i de l'univers tangible que capten els sentits, és un tret que es manifesta sovint en la poesia catalana. Potser perquè respon al geni del país. No es pot ésser indiferent a les formes i als colors quan es viu sota un cel clar i el mar blavissola l'horitzó i la muntanya anima i enriola el paisatge. Tot pren una humana dimensió. Aleshores el gaudi plana primordialment damunt tot altre factor. La penetració és d'ordre sensual i les valors del sentiment s'imposen a les de la reflexió.

El recull de poemes de Sala-Cornadó s'inscriu en aquesta via que unes abstraccions verbals sorgides d'ací d'allà no distreuen de la seva veritable direcció.

La *Historieta Musical* de Costa Horts

Per Ramon FABREGAT

La manca d'espai, en comentar al número 99 el Festival Pau Casals d'Acapulco, no ens permeté dedicar la necessària atenció a l'important paper que hi tingué el mestre Costa Horts,* tant en qualitat de director musical dels Festivals, com en el de compositor. Des del mes de maig, data en la qual fou escollit per a l'organització musical dels actes, fins al moment en què tingueren lloc, foren vuit mesos d'una tasca constant i de conscient orientació per a la millor justesa del complicat conjunt coral i orquestral que implicava l'estrena de l'obra que havia atret la màxima atención en els medis musicals: l'oratori *El Pessebre*. Una carta autògrafa del mestre Pau Casals del 31 d'agost dóna la importància que mereix l'actuació de Costa en accedir a certes modificacions d'interpretació suggerides per aquest darrer i afegeix tota mena de detalls respecte al paper de les veus en els diferents passatges de l'oratori, en un intercanvi d'impressions i parers, a través dels quals es pot anar seguint pas a pas com va prenent forma en el pensament del mestre la partitura de l'oratori, carta que té un indubtable valor bibliogràfic.

Si en qualitat de director musical dels Festivals, Costa Horts meresqué les més sinceres paraules d'argraïment de Pau Casals, a més, com a compositor tingué la satisfacció de veure inclosa la seva obra *Historieta Musical* en el programa de la setena funció d'abonament del 19 de desembre, junt amb obres de Granados, Albéniz, Manuel de Falla, Ricard Lamote de Grignon, Enric Casals i Garreta, en un concert en el qual a excepció de la *Sardana poemàtica* d'Enric Casals i *Juny* de Garreta, que foren executades sota la batuta d'Enric Casals, tota la resta ho fou sota la de Costa Horts. A la primera audició d'*Historieta Musical* a Acapulco, seguí una segona a Belles Arts el 18 de gener per l'Orquestra Simfònica Nacional, sota la direcció de Víctor Tevah. En el pensament de Costa, *Historieta Musi-*

cal és la primera part del *Diari d'un escriptor* que ha traslladat al paper pautat les seves impressions de joventut i de maduresa que agafen un matís líric o dramàtic seguint els avatars de la vida de l'escriptor des d'abans de 1936 fins a l'època actual. La influència de l'ambient familiar i el paisatge és preponderant. Segons un càlcul estadístic que ha fet Joan Fuster sobre la massa de la literatura catalana produïda des de la Renaixença ençà (vegeu *Judicis Finals* 1960), i que assegura «bastant perfecta» — i ho hem de creure — dóna per resultat que el 30 per 100 de les obres publicades tracten de l'Empordà. Paisatge i història formen una amalgama que el veïnatge de mar i muntanya ablaneix i que en el pensament del mestre Costa Horts es transforma en l'estructura i modulació de sons harmònicament combinats que expressa una *suite* en nou estampes que és com un desvetllament miraculós encerclat dins d'un paisatge gironí: a) *Cant filial*; b) *Nit de reis;* c) *Lluna a l'hort;* d) *Cant d'ocell;* e) *Blau a muntanya;* f) *Místics oliverars;* g) *Serralades;* h) *Corriol;* i) *Blat d'abril.* De l'excel·lent impressió que causà l'obra entre els pocs catalans que assistiren al concert de Belles Arts, el 18 de gener, n'és una prova la següent carta de M. Alcàntara Gusart a Costa Horts, a la qual podríem afegir els elogis que meresqué al mestre Víctor Tevah i al violí «concertino» Franco Ferrari: «Ahir vaig tenir el plaer d'escoltar a Belles Arts — diu Alcàntara Gusart — la primera part de la seva *Historieta*. Sento que la meva ignorància musical no em permeti fonamentar tècnicament l'emoció que em va produir. Tant de bo que ho pugui tornar a sentir aviat. Apart del *Blat d'abril* que s'emporta el públic, recordo especialment la valentia descriptiva de *Lluna a l'hort* i l'evocadora grandesa de *Serralades*. En general em va sorprendre la vigorosa capacitat d'expressió del llenguatge musical i el desimbolt maneig dels elements orquetrals amb els quals obté acords i harmonies inèdites. En fi: resumeixo la meva impressió amb una confessió absolutament íntima: després de la seva composició, les *Variacions rococó* de Txaikovski, que la seguien en el programa, no solament no em

N. Costa Horts

varen interessar gens sinó que em varen fer nosa. Crec haver escoltat l'obra d'un gran músic, merexedor de la major atenció i els millors estímuls. Tant de bo que obtingui una i altres.» — R. F.

* *Narcís Costa Horts va néixer a Girona el 15 de setembre del 1907. Començà els seus estudis musicals a l'edat de sis anys amb el seu pare. Tingué com mestre de piano Josep Cantó i des dels tretze anys treballà seriosament en les assignatures de teoria, harmonia i contrapunt, amb el mestre Josep Baró Güell. Més tard, i en ocasió d'haver-se creat l'Orquestra Simfònica de Girona, conreà una amistat afectuosa i de durada amb el seu director titular, mestre Ricard Lamote de Grignon, de qui rebé lliçons d'instrumentació i consells de gran utilitat. Les seves primeres composicions daten d'aqueixa època. Guanyà el títol de professor especialitzat en educació musical en unes oposicions convocades pel govern de la Generalitat de Catalunya. El quartet de Cordes* Barcelona, *que dirigia el violinista Sants Sagrera, donà a conèixer el seu* Quartet en fa menor *en maig del 1936 i fou elogiat per la crítica en aquell moment; amb tal motiu li fou concedida una beca pel Govern, amb el fi de perfeccionar-se a París, la qual cosa no fou possible degut als esdeveniments. En 1939 es traslladà a Mèxic, on dedicà les seves activitats a l'ensenyament particular. Reorganitzà la massa coral de l'Orfeó Català, incorporant-hi, per primera vegada, les seccions de veus femenines i la dirigeix de 1939 al 1951. En 1944 estrenà a Mèxic la seva primera simfonia que mereix elogis de la crítica i trobant-se present, el mestre Kleiber diu de l'autor: «Posseeix facultats de compositor.» Als Jocs Florals de la Llengua Catalana del 1957 guanyà el premi «Pau Casals» amb les seves* Cinc danses per a Orquestra de corda.

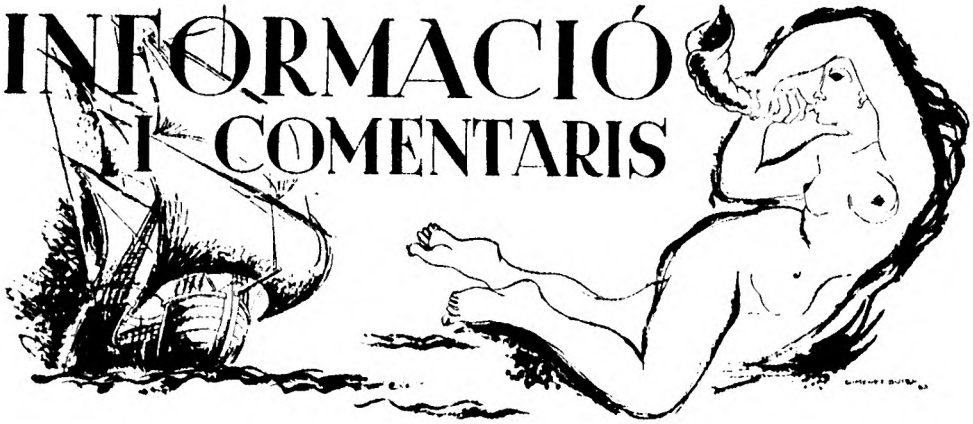

JOSEP BALMES, PINTOR

Josep Balmes arribà a Xile, dut pels seus pares, l'any 1939 amb una colla de refugiats. Tenia aleshores dotze o tretze anys. Havia passat part de la infantesa en un poble abrupte, vora del Pirineu. Pintures i pinzells havien estat les seves primeres joguines. Car començà a dibuixar i a acolorir papers amb la mateixa naturalitat de qui respira. La pintura s'incorporà a la seva fisiologia. Arribat a Santiago, entrà a l'Escola de Belles Arts de la Universitat de Xile i, d'aleshores ençà, no se n'ha mogut. S'hi distingí tot seguit i començà, precoçment, a guanyar premis. Fou nomenat aviat auxiliar de la càtedra de dibuix i fa poc temps li ha estat atorgada en propietat. Ha fet de professor també en altres escoles, entre elles la d'Arquitectura, i ha participat, representant Xile, en diverses exposicions, biennals i concursos de caràcter internacional, inclús, recentment, a Mèxic.

Tanta acadèmia, tanta pedagogia, podrien fer suposar que la tendència de Josep Balmes és de les més acadèmiques. L'acadèmia li ha fornit el domini de l'ofici, li ha encomanat una manera de ser conscienciosa, i li ha infós un esperit de disciplina que no li permet vel·leitats quan ha emprès un camí. Però Balmes ha mirat sempre per damunt dels murs de l'Escola, per damunt de la barrera ingent dels Andes que si de vegades preserva la virginal innocència, arriba a produir la sensació d'ofec. En aquesta curiositat intel·lectual i artística que li manté en vetlla l'esperit, ¿es barreja un ignorat sentiment d'enyor? . . . A Xile, l'enyor és patrimoni d'artistes, d'escriptors i d'intel·lectuals de tota mena. L'inspira una instintiva desconfiança en el país, la manca d'una tradició, d'un art autòcton. D'ací que l'Escola de Belles Arts, entre la verdor dels arbres que la volten, més que en una acadèmia fòssil, faci pensar en una nau amb els seus mariners a punt de llevar l'àncora. Per la seva banda, Josep Balmes, amb l'obtenció d'algunes beques, ha pogut satisfer aquest comú desig d'evasió: ha visitat Barcelona, París, Roma, i tot consolidant la seva cultura artística, ha retrobat la tradició, l'ha sentida batre en el ritme de la sang.

Balmes, doncs, durant aquests vint anys, ha participat d'una manera directa en les activitats artístiques de Xile, en els canvis i en les sorpreses que s'hi han produït, tot contribuint a la seva enorme i impetuosa proliferació. I si durant aquest procés s'ha situat en les tendències més avançades i arriscades de l'art, ha estat com resultat de l'estudi i de la reflexió. L'avidesa de mirar a fora i al lluny — diríem d'importar —, la contrabalança amb la introspecció, amb un constant aprofundir les personals experiències.

Del caos pictòric de l'adolescència, en salva alguns objectes, en l'expressió dels quals s'endevinava una imperiosa voluntat de domini. En representava la forma i la matèria, reduint-ho al més elemental i categòric. Era un pintor realista, que pintava el que veia. No trigà a tendir a transfigurar-ho. Defugint el que ja era en si elaborat, prestigiós o poètic, la seva imaginació feia presa en els objectes més humils, en els utensilis, en els racons vulgars que descobria al seu voltant: part d'un pati, cuina de gas, lavabo . . . que li fornien la matèria més apropiada, la matèria primera per a les seves transfiguracions. L'expressió tendia a fer-se-li cada vegada més metafòrica, més allunyada de l'objecte que tractava de captar. L'objecte anà perdent així la forma, la gravitació. Durant algun temps en perduraven a la tela vagues indicacions, en les quals, però, el pintor es lliurà al joc falaç de les analogies, fins a deixar l'objecte abolit, sebollit en els colors, en els reflexos que exhala. Al mateix temps, per inútil, la perspectiva també s'aboleix. Tota la superfície del quadre pren la valoració d'un primer terme. Profunditats i relleus hi són

S'Agaró

MOBLES
FINS

*

Pachuca 75 (Esq. Juan Escutia)

Tel. 14-34-94

México, D. F.

FONDO DE CULTURA
ECONOMICA DE MEXICO

Distribuidors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

Rua Martins Fontes, 99 S. PAULO
Rua Augusta, 2813 S. PAULO
Travessa Ouvidor, 14-A. RIO

suggerits per les diverses intensitats dels tons, pels reflexos lluminosos que s'acosten o allunyen de la superfície, que arriba a convertir-se en una simple làmina cromàtica. I la mateixa pintura es fa cada vegada més tènue, més exangüe, més evanescent, a punt de fondre's en un darrer fulgor.

Crepusculars, gairebé nocturns, els quadres de Balmes, entre tants afinaments i abolicions, produïen la sensació d'haver arribat a un punt dolç, de no poder anar més enllà en la seva evolució sense trobar-se amb el no res, amb l'extinció definitiva de la pròpia pintura. La crisi es revela en l'exposició que ha presentat durant el passat mes d'agost a la Sala d'Exposicions de la Universitat de Xile. En aquesta exposició hi exhibeix algunes obres d'estil evanescent, sense pes, etèries, la missió de les quals és només de servir de contrast a les teles que ha pintat després i que en constitueixen l'aportació més important i nombrosa. I en aquestes teles irromp amb violència un nou estil, una nova tècnica. Aquella pintura a punt d'abolir-se en la seva tenuïtat, ara no sols es torna densa sinó que, per a obtenir més gruix, per a fer-se més sòlida, es combina amb altres matèries, es fa efervescent, gairebé salta de la superfície, i, a través de la nova textura, tan densa i complexa, si no recuperem l'objecte, desaparegut en les obres anteriors, en veiem emergir les qualitats físiques, la substància. En algunes, com per exemple la sèrie d'«esculls», el mar i les roques no hi apareixen en una cabal forma realista, però hi trobem la blanor del mar, la lluminositat de l'escuma, la llum relliscant en la duresa humida de la roca.

De fet, el canvi d'estil és més superficial que profund. Algunes de les teles, com les esmentades, fan més evident que la manera anterior, que el punt de partida de Balmes és el natural, però que el seu intent, més que representar el natural, és produir uns efectes. I la irradiació espiritual de les teles anteriors que semblava deguda a l'absència de pes i de matèria, s'accentua en el nou estil, tot i la preponderància que hi agafa la matèria. I és que la matèria s'hi torna una clara manifestació de l'energia. D'altra banda, no totes, però sí algunes teles, són pintades amb una certa exaltació, com si l'autor hi hagués recuperat de sobte l'alegria, el goig interior. Del crepuscle, del nocturn, hem passat a l'alborada.

Oscil·len aquestes pintures —i l'obra de Balmes en conjunt— entre l'austeritat i la magnificència. Però l'oscil·lació no correspon a una actitud ni contradictòria ni vacil·lant. Car l'austeritat de Balmes no és pobresa, sinó contenció; i la magnificència no és prodigalitat, sinó esplendor mesurada. I no sempre a un major luxe en el color o en la matèria correspon una major opulència. Per exemple, en el més preciosista dels seus quadres, *Tres planxes de coure*, incrusta en la pintura —sempre metafòric— làmines d'or i d'argent. L'efecte és centellejant. No obstant, resulten més sumptuoses algunes de les obres on

predominen — en concepte de colors — el blanc i el negre, un blanc que s'infon en blaus vaporosos i grisos pàl·lids i un negre que pren vítries viscositats.

En definitiva, per damunt de la diversitat d'estils i de les evolucions, dels artificis i de les manyes del pintor, temperades per un savi academicisme, el que infon categoria a la pintura de Josep Balmes és la noblessa en l'ús del color, el sentiment poètic que el guia — ordenat, calmat, mesurat — en les seves àrdues, lentes, laborades transfiguracions. — DOMÈNEC GUANSÉ.

LA CONSCIÈNCIA PATRIÒTICA I POLÍTICA

S'han succeït tres actituds molt diverses en la historiografia posterior a la Revolució Francesa: tres posicions que marquen tres etapes i que provoquen o estimulen uns estats d'opinió general que determinen l'evolució política.

En temps del romanticisme l'historiador escriu endut d'un gran afany d'excitar el patriotisme, d'un gran afany d'exaltar i glorificar els personatges que més contribuïren a fer gran el seu poble. Aquests personatges, com tots els que solen triomfar en la vida, no podien ésser tan exemplars, tan modèlics i virtuosos com l'historiador ens els dibuixava. Encara cabia la possibilitat que la sort (la contingència o sigui el cúmul de circumstàncies) haguessin propiciat els éxits dels grans triomfadors, com sol passar també en la vida de tothom i de sempre.

L'aprofundiment en la investigació va posar molta aigua al vi dels historiadors apologistes i una etapa de més objectivitat va seguir a l'etapa típicament romàntica. Ha estat una època en què la història ha esdevingut polèmica, discursiva, revisionista d'una faisó obsessiva.

Ara sembla que ens trobem en una tercera posició. L'interès per la història i encara per l'esclariment dels fets històrics és més viu, més generalitzat que mai. El lector, però, s'imposa a l'autor: n'imposa, almenys, l'afany d'una crítica serena i d'una discreció elemental.

Aquesta actitud contribuirà, no ho dubteu, a què en les futures estructuracions del món, avui tan fluid, tant evolutiu, les cristal·litzacions tinguin un major fonament de justícia i d'estabilitat.

Pel que fa a Catalunya i als pobles afins i veïns, l'interès per aquest coneixement millor de la pròpia història, per l'esclariment de les situacions anteriors, arriba fins a l'extrem que es publiquen i llegeixen molts més llibres d'història que de novel·la, poesia, assaig o d'altres géneres.

Tant és així, que la dispersa comunitat nacional, des de Mèxic (Edicions Catalanes de Mèxic, Xaloc i Edicions Biblioteca Catalana) estant, difon entre els catalans i els no catalans, en petites recensions, ben llegívoles i manejables, els resultats d'aquesta verificació de la pròpia història.

Sira

SALÓ DE TE

NÁPOLES, 11
Entre Reforma i Insurgentes

MÉXICO, D. F.

IMPREMTA
PUBLI-GRAFICA

ES RENOVA
A LES VOSTRES ORDRES
A

GUERRERO, 268. TEL. 26-61-88
MEXIC, D. F.

ARANYES DE CRISTALL
CRISTALLS

ARTE
CRISTALINO
S. A.

Productes Camarasa

Independencia, 163
Tel. 4-59-32
San Pedro Tlaquepaque, Jal.

El Gallo Mexicano
S. A. de C. V.
Ribera de San Cosme 60 - MÉXICO, D. F.
Cable: ANHELO-Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS
I ROBA EN GENERAL

•

RETALLS DE TOTES MENES A DOJO
I SEMPRE A MENYS DEL COST

Creiem sincerament que aquesta és la tasca més positiva i més agermanadora que estem fent entre tots plegats. Creiem també que és la que determinarà d'una manera més efectiva la futura política dels catalans.

La mort prematura del professor Vicens Vives ha posat de manifest la il·lusió que molts catalans (de la més diversa significació, antecedents i filiació) havien posat en la seva condició d'home polític, fins al punt que només de saber-lo un bon historiador (més pròpiament, investigador) li atorgaven la seguretat d'un gran ascendent en els futurs comicis.

Com que creiem el camí llarg i creiem que, en aquesta tasca d'esclariment del passat, encara tenim molt a fer, ens sembla oportú de cridar l'atenció sobre la conveniència d'insistir i amplificar aquesta acció d'estudi i de divulgació i, sobretot, de facilitar-se publicacions i materials entre uns i altres, els de dins i de fora, els de Catalunya estricta, amb els dels altres països de llengua catalana i amb els d'Aragó i de Llenguadoc i Provença, tot posant-nos al corrent del que es va fent als altres pobles, perquè siguin majors els nostres crèdit i pes el dia que podrem intervenir decididament en la transformació política peninsular i europea.

Aquestes consideracions ens han estat suggerides per l'ocasional acumulació que s'ha produït aquests darrers dies en la nostra taula de treball dels volums següents: *Breve Historia de Cataluña*, de Josep Pineda Fargas, publicada a Mèxic: *Catalunya en la Corona d'Aragó*, de V. Riera Llorca, també a Mèxic; *La llengua dels valencians*, de Sanchis Guarner, a València; *El Tractat dels Pireneus i la mutilació de Catalunya* de Josep Sanabre, a Barcelona: *Les troubadours*, de Robert Briffault, a París: *Els primers comtes catalans*, de Raimon d'Abadal, a Barcelona.

Tots aquests llibres responen a la nova actitud, a la nova escola, a la nova manera de mirar i analitzar els antecedents, amb el bon sentit de retrobar les essències, de verificar les línies bàsiques, les qualitats immanents i les tendències (i legítimes aspiracions) dels nostres pobles.

Gràcies a aquestes edicions les generacions noves reprenen consciència del valor de la cultura autòctona i de la projecció patriòtica nacional; gràcies a publicacions d'aquesta mena posseeixen uns elements de judici i de discriminació solvents i troben orientació per a llur determini en el futur.

El proselitisme de partit fracassa, tant i més que per l'acció policial repressiva, per la retracció dels joves i la retractació dels vells. El descrèdit en què han caigut els antics dirigents i els antics programes no hi ha manera de remuntar-lo ni fer-lo remuntar.

Per tot això, consignem i constatem que resulta molt més eficaç, per a la futura mobilització de l'opinió catalana i pel seu recolzament en vastes zones de l'opinió internacional, aquesta divulgació i vindicació de la pròpia història.

Està fora de dubtes que havíem comès i deixat

cometre a l'home del carrer molts errors pseudopatriòtics. (Per la fatuïtat i la pura excitació emocional mai no s'ha construït res de sòlid.)

La vitalitat, la capacitat propulsiva, l'aptitud econòmica, l'afany de recuperar-se en tots els ordres, sortosament, no ha minvat en els Països de Llengua Catalana ni entre els seus veïns, malgrat les massives immigracions. Més aviat, per mor d'aquestes immigracions i de l'esperó persecutori del règim franquista, l'esperit del país ha retrobat la necessitat i l'impuls per a disposar-se a una acció ferma i poderosa.

El desvetllament d'una profunda consciència nacional en el nostre poble el servim molt més quan li fornim nous materials per a orientar-la que quan, amb consignes ideològiques, volem dirigir-la.

De Mèxic, també, ens cau als dits la reedició del *Compendi de la Doctrina Catalanista*, d'E. Prat de la Riba i P. Muntanyola, a cura d'A. Tona Nadalmai. D'aquest *Catecisme patriòtic*, fa seixanta cinc anys va fer-se un tiratge de 100.000 exemplars que, repartit profusament, envaí totes les llars catalanes i determinà el pensament i el sentiment patriòtic de les dues generacions que ens han precedits i que iniciaren i clogueren l'època del catalanisme polític, com a moviment preponderant del Principat. Queda molt bé (i ens ho confirma) el pròleg de F. Farreres i Duran, qui ens recorda com aquell Catecisme li era inculcat per la seva àvia.

En aquesta edició d'ara, que no passa de mil exemplars, el Compendi està desvirtuat i recarregat de notes rectificatives, la primera de les quals ja va referida a la pròpia definició de Pàtria.

Aquest fet ens indica que el procés revisionista és molt profund i que cobreix un camp molt més vast que el de la historiografia.

Precisament, aquest *Catecisme patriòtic* apareixia a final de la que hem assenyalat com a primera etapa dels estudis històrics de la Renaixença, com a coronació d'un procés d'investigació amb afany d'excitació patriòtica, d'exaltació nacional.

És natural, doncs, que, després de seixanta anys d'estudis i de rectificacions, d'acumulació de nous materials i de greus experiències, quan l'estat d'ànim general del país ja és tot un altre, l'esperit crític de l'erudit s'hagi vist inclinat a interpolar-hi una pila d'acotacions.

Cap esperit imposat de l'estadi de reflexió pel qual passa la joventut estudiosa no s'arriscaria avui de fer un *Catecisme patriòtic català*: no creuria oportú ni aconsellable d'encarregar-lo a ningú, per ara i tant.

Amb l'antena molt alta i atenta a totes les suggerències i aportacions dels altres Països de Llengua Catalana i encara a les incidències i moviments que s'operen constantment en el tauler d'escacs de totes les terres del nostre planeta, l'estudiós català prefereix acumular nous elements de judici abans de pronunciar-se novament.

Si la política és l'art de saber conjugar les possibilitats, és obvi que avui les possibilitats són

EDITORIAL FOURNIER, S. A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 - Av. Independencia 101-C
MEXICO, D. F.

Estel

FÀBRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA

Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 26-16-50 - MÉXICO, D. F.

MD

ARTICLES DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home
CREACIONES MAS DEOP, S. A.
Av Uruguay 86 • Tels. 21-17-35 i 12-03-13
México, D. F.

escasses, en ordre a una acció concreta immediata, mentre que cada dia es produeixen fets i sorgeixen indicis prenyats de possibilitats futures, sempre que sapiguem connectar amb els factors prevalents en el moment oportú.

Aquesta prudència, aquesta parsimònia, amb què ens movem tants nuclis a l'interior, no respon ni a covardia, ni a displicència ni a manca de fervor patriòtic, sinó a un estat psicològic normal que l'experiència passada i la de cada dia ens assenyalen.

Avui tenim ben escatit que el rei Jaume fou el més gran dels reis de la Confederació catalano-aragonesa, perquè papes i reis que el voltaven, el veieren d'antuvi ben disposat a no moure's de l'àrea que li havia estat assignada. Les seves generositats eren forçades, coaccionat que estava per tractats i confabulacions ben anteriors al seu regnat.

El seu fill moriria excomunicat només perquè s'havia emparat de Sicília, tot i que hi tenia drets i encara li havia estat sol·licitat pels naturals de fer-ho.

El pare de l'Alt rei Jaume ja havia estat alevosament abocat a lluites i decisions exasperades i a una acció suïcida, pel fet d'haver intentat de consolidar l'expansió anterior de la Casa de Barcelona.

Hi ha un moment, entorn de l'any 1000, que tot es somou en el món i les cartes s'inclinen envers l'atorgament d'una supremacia, a l'Occident, de la Catalunya tot just naixent: els comtes Borrell, pare i fill, s'adonen que l'hegemonia d'Europa passa de França a Alemanya i que la Reforma de Cluny i la política de pau i prosperitat d'Abderraman III imposaran un nou rumb a l'estructuració europea. És un temps en què tot bascula, tot trontolla, tot es desmoralitza. El jove comte de Barcelona, Borrell, fa amistat amb un novici del Monestir de San Guerau d'Aurillac i se l'emporta a Vic, a l'escola episcopal d'Otó. Aquest monjo, anomenat Gerbert, s'educarà després a Ripoll i serà, amb el temps, arquebisbe de Reims i de Ravenna, per acabar essent el factotum de la política europea, des de la càtedra de Sant Pere que ocuparà amb el nom de Silvestre II des de l'any 999 al 1003. Abans d'ell, per la influència de l'emperador d'Alemanya ja havia succeït un alemany, Gregori V, el Papa anterior, que era encara un francès.

Els Borrell, a través de la influència de l'Església i l'entesa amb els emperadors d'Alemanya i els califes de Còrdova (encara que Al-mansur ocasionalment arribà a prendre'ls la mateixa Barcelona), sentaren els fonaments de la independència de Catalunya, el seu progrés, la seva puixança i la irradiació de la cultura de la novella Europa, que no seria altra que la de les escoles de Còrdova, difosa per tot l'Occident europeu a través dels *Scriptoria* de Ripoll i Cuixà. La poesia dels trovadors i el triomf d'una moral més austera, que salvà la Cristianitat de l'abjecció en què l'enfonsava el feudalisme, no s'haurien produït sense aquesta intervenció del nucli

polítiko-religiós, forjador del futur esperit de Catalunya.

Al segle XII la crisi s'aguditza en el vell imperi dels francs fins a l'extrem que el rei, entorn de París, no domina més que una llenca més reduïda que la Suïssa actual. Els anglesos infeuden l'Aquitània, la Gascunya i d'altres regions. Provença i Tolosa menen una vida quasi independent o bé vinculada més a Anglaterra i a Alemanya que a França. La Catalunya naixent gira els ulls envers aquestes regions pròximes per la raça, la cultura i el passat comú (en temps visigòtics i ibèrics).

Malauradament, la Casa de Barcelona enceta una etapa de crims en la família, que ens fan pensar en el tràgic llinatge d'Atreu. Roma imposa, aleshores, a l'assassí l'obligació de creuar-se i anar a lluitar i morir a Terra Santa.

No és fins a fi de segle que Berenguer III (son pare havia mort a mans de son germà, quan ja l'hereu havia matat la mare del fratricida) es casa amb Dolça de Provença, després que, en primeres noces, havia casat amb la filla del Cid, hereva del Regne de València. Son fill, Berenguer IV, es casarà amb Peronella d'Aragó i son nét Anfòs I de Catalunya i II d'Aragó, amb Sança de Castella, després de desatendre la mà d'Eudòxia, la filla de l'emperador de Bizanci, que es trobà desairada en desembarcar a Montpeller.

Les lluites intestines entre els musulmans faciliten la reconquesta d'Hispània i Castella s'imposa ràpidament sobre els altres regnes.

La Casa de Barcelona, tot i córrer tant, estava fent tard. En el seu creixement i la pacífica annexió, per mitjà dels casaments, de pobles que li eren pròxims en la cultura i la geografia, no féu més que concitar l'animositat dels francs, que ara ja eren els francesos, i dels visigòtics, que ara ja eren els espanyols junyits a la Corona de Castella; i, com sigui que tant Berenguer IV com el seu fill Anfòs moriren molt joves, el seu successor, Pere, hagué d'empunyar el timó de la nau quan només tenia disset anys i, des de tots costats, hom l'empenyé envers els esculls. D'aquesta faisó, finia una gran i encertada política dels catalans medievals. Les coses anaren així. Després, la Nació Catalana, dels segles XIII al XVIII, es mogué dins una àrea, per bé que àmplia, i natural, tothora forçada; ja que no li fou tolerada altra creixença que la que li permetessin els arriscats camins de la mar.

Avui, però, a Europa i al món s'operen transformacions tan imprevisibles, almenys, com les dels segles X, XI i XII; hi tornaran a haver, doncs, tota mena d'oportunitats per als nuclis que tinguin prou vitalitat i personalitat, prou lucidesa i habilitat, per a saber guanyar-se un lloc i una missió a acomplir.

És per això que ens interessa, abans que programar accions prematures, crear una clara i ferma consciència de nació, amb una gran confiança en l'esforç solidari que un dia ens pot donar una àrea més vasta i segura de Pàtria.

Sabem que el Principat és el nostre nucli; però també sabem que el món de demà es projecta vers unitats més àmplies, en les quals la irradiació de la cultura i la gravitació econòmico-social determinaran nous àmbits de jurisdicció nacional. — JOSEP DESSOT.

CRÒNICA DEL TERCER CICLE DEL TEATRE LLATÍ

A finals de setembre i primers d'octubre, dintre de les Festes de la Mercè, es va celebrar el Tercer Trofeu Barcelona (Cicle de Teatre Llatí) sota el patrocini de l'Ajuntament. Ara, un cop passada l'esgotadora setmana d'estrena diària, i una mica esmorteïdes ja les discussions que ha suscitat el muntatge especial de *Edip Rei* de Sófocles, podem començar a reflexionar sobre el que aquest festival internacional pot aportar, més que artísticament, sociològicament al nostre món teatral. Faré una revisió del Cicle per a comentar després en què ha pogut servir-nos i en què pot ajudar a la gent preocupada per implantar aquí un teatre diferent.

No vaig poder veure la *Phedre* muntada per Jean Paul Le Chanois, amb l'actriu catalana incorporada a l'escena francesa Silvia Montfort. Tothom ha estat unànime a reconèixer la seriositat i dignitat de la representació, però l'element més jove del públic es va estranyar que donés

LABORATORIOS QUERALT MIR, S. A.
Productes científics
MIR
MELCHOR OCAMPO 25 - COYOACAN, D. F.
TELS. 24-69-89 I 24-69-35
MÉXICO 21, D. F.

G.I.G.S.A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
I ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
I INDUSTRIALS

•

Artículo 123 N.° 129 - Desps. 202-203-204
Tels. 46-71-56, 10-16-23 i 21-68-58
MÉXICO 1, D. F.

Tubs per albanyars i clavegueres

FERM

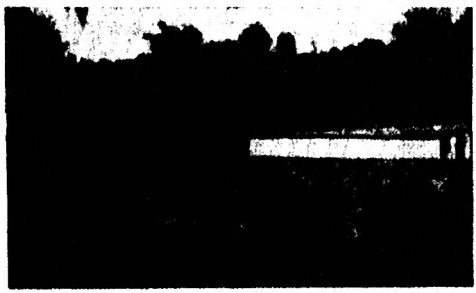

LLUÍS BOTA VILLÀ
2 Poniente, 511
PUEBLA, Pue.

Sucursal Tlaxcala: Independencia 2

una *Phedre* tan tradicional i tant en la línia Marie Bell, i sobretot utilitzés uns decorats i figurins desencertats i que donaven un fals to de *show* a la tragèdia. Ella, però, ha guanyat el primer premi d'interpretació femenina, i Michel Ruhl en el paper d'Hippolithe el d'interpretació masculina.

La companyia del festival a base d'una selecció de figures del Teatre Català, va presentar l'últim premi Joan Santamaria: *L'Amfora*, de Ventura Porta Rosés. L'autor és home molt bregat en treballs radiofònics, però novell en el teatre. *L'Amfora* és una obra amable, intranscendent, feta amb molt d'ofici, i és clar, sense problemes. Resulta divertida perquè l'autor hi ha posat una mica de tot, per a acontentar tothom: poesia, intriga, barreja d'èpoques, romana i actual, i un desaforat cant a les belleses de Tarragona. Potser guanyaria si se l'alleugerís una mica. Al públic li va agradar, fins em va semblar que molt. La joventut no hi era, o ben poca n'hi havia, i es va dir que era una obra comercial més, i que visca el conformisme.

La interpretació va ser senzillament lamentable. Josefina Güell va interpretar la noia tarragonina d'avui, amb una falsa naturalitat que en cap moment no va ser teatral. Va fer el que va creure que posava de relleu la seva bellesa, aconseguint només posar-nos de manifest, una vegada més, la seva manca de preparació. Paquita Ferrándiz, com Pere Gil, varen creure que fer de romans volia dir adoptar postures de baix relleu i èmfasis d'oratòria asiàtica. Els altres actors o no se sabien el paper en absolut, com en Lluís Nonell, o feien el seu estil particular. El director, vençut potser per la irresponsabilitat dels actors, va limitar-se a moure'ls amb molt sentit, com és habitual en Antoni Chic. Decorat adequat, que va obtenir per a Josep Ma. Espada, per tercer cop, el premi.

França va tornar a ser representada en el Cicle amb una obra de Claudel. En el primer Trofeu vàrem veure un desencertat *Protée*, i fa uns pocs mesos un acceptable *Otage* pel Vieux Colombier. Evidentment, Claudel mai no ofereix dificultats per als nostres organitzadors i amb ell es mouen sempre sobre segur. Molt em temo que en aquest pas anirem veient el teatre complet de Claudel. L'obra representada, *L'Ours et la Lune*, va ser escrita per a fer-la en teatre de marionetes. Serge Ligier ha volgut traspassar-la al teatre. La representació donada a Barcelona venia a ser com l'estrena mundial, car abans s'havia representat tan sols a Alemanya amb marionetes i a París, quan la Companyia Serge Ligier va participar amb aquesta obra en el concurs de joves companyies, i va guanyar el premi.

L'obra, ens temem, no guanya en representar-la. Fóra millor deixar-la potser en el gènere a què Claudel la va destinar. Tot el que trobem de negatiu en el teatre de Claudel: falta de dialèctica, problemàtica tronada i limitada, manca d'humanitat, queda així acusat. També es posa de manifest el que hi ha d'important en Claudel, el to de farsa freda i un llenguatge molt ric, sentidament poètic i ple de suggerències.

El muntatge va ser molt senzill però contundent. Hi havia moments en què s'arribava a una perfecció envejable. No vèiem grans actors, però potser va ser millor així, car la seva responsabilitat, el sentit de treball en equip i la seguretat amb què atacaren els seus papers, venia a constituir una lliçó que, suposem, cap dels nostres actors no voldrà recollir. D'ara en endavant, seguirem amb interès tot el que faci Serge Ligier.

I després va venir el gran escàndol. Una companyia jove, però molt jove, amb homes de vint a vint-i-cinc anys, recentement passats al terreny professonal, provinents del celebèrrim grup antic de la Sorbona, van donar una representació d'*Edip Rei*, de Sófocles.

Tenen com a lema unes paraules de Jacques Copeau, el gran mestre: «Que s'esfumin d'una vegada tots els prestigis i que ens deixin per a l'obra nova les taules despullades.» En efecte, en l'escena ja oberta, un cercle màgic, amb dos esglaons, càmara negra i res més. Després, a l'hora de començar, llums i el cor. Tota l'obra dita pel cor, del qual es van independitzant els personatges, vestint en l'escena mateixa els atributs que ens els definiran, una capa vermella per a Edip, una corona per a Yocasta. Quan els personatges acaben, deixen el seu motiu definitori i tornen a fondre's amb el cor. Res més que això al servei de la Paraula, el Verb magnífic de Sófocles repetit amb un francès molt digne. Paraula dita, paraula cantada, paraula acompanyada de gest i evolucions coreogràfiques que en un moment arriben a l'exaltació i el cor, al so d'un tam tam atàvic tocat per l'actriu que acabava d'interpretar Yocasta, es dóna al frenesí d'una estranya dansa que va preparant el desastre.

Rodríguez-Vigouroux va declarar, a París, que donat que no sabem com es representaven les tragèdies, ha preferit deixar de banda tots els llibres escrits i inventar la representació. Actitud molt intel·ligent, la seva, però estic segur que Rodríguez coneix tots els llibres i sap molt bé com anava la tragèdia grega, de la qual agafa els elements fonamentals i els recrea, amb sensibilitat d'home de l'any seixanta, tenint en compte, és clar, els vint-i-cinc segles de civilització passats. Hi havia moments en què tota la tradició teatral s'endevinava en una actitud, en un moment, per exemple en l'enfrontar-se d'Edip i Yocasta. En resum, no em vull detallar més, un dels esdeveniments més importants dels últims vint anys.

De *La ermita, la fuente y el río* em resultar penós parlar-ne. Aquesta obra mediocre, insultantment mediocre, que ens explica que una dona, «la deseada», es tira al riu perquè el poble li fa la vida impossible amb la seva maledicència, ens va deixar — el públic jove —, molt freds i a la vegada indignats per la quantitat de rodolins en què acaben els versos i la detestable interpretació de la Compañía de Arte Dramático de Modesto Higueras. La direcció era zarzuelera, amb tots els tics tradicionals i amb uns actors increïbles. En un ambient del qual en els medis de teatre se'n diu «desertores del arado», la professionalitat de Mercedes Prendes, i l'austeritat de Ricardo Hurtado quedaven estranyes, fora de lloc. Què hi feien aquells actors, allí? No podies deixar de preguntar-te.

El Cicle va acabar amb *La Dida*, de Frederic Soler, Pitarra, que el programa de mà presentava com el geni del Teatre Català, com a primeríssim home de teatre. Llegir que Catalunya estaria representada per aquest clàssic ens va fraparr i no ens va agradar. ¿No hauria estat més convenient fer un Guimerà, indiscutiblement l'únic home de categoria universal del nostre teatre, malgrat el llenguatge? ¿O també un Iglésies, un Adrià Gual, o un Rusiñol? Un cop vista la representació vàrem comprendre que realment Pitarra tenia ofici, i que fent un gran esforç de voluntat, l'obra s'aguanta. Però dir, com es diu en el programa, que incloure en Cicle *La Dida* és un acte de justícia, una reparació quasi, és excessiu. No oblidi, qui hagi escrit aquestes paraules no signades, que en el moment en què Pitarra escrivia obretes com *La Dida*, on tot el problema és l'estimació d'una dida per la seva afillada, que arriba a impedir que la madrastra, un súmmum de dolenteria, l'obligui a casar-se per diners, el món era convulsionat pels problemes socials, morals i metafísics d'un Ibsen. No ens enganyem ni tirem aigua al molí nostre del conformisme i a la mediocritat disfressada de comercialisme.

La interpretació va ser molt ajustada i plena d'ofici, com és d'habitud en la Companyia del Teatre Romea (que també desaparèixerà i es convertirà en cinema). Pocs actors es sabien el paper, però vaja, a això ja hi estem acostumats. El que ens va deixar ple de dubtes es veure que els nostres primers actors es sentien com el peix a l'aigua interpretant aquesta obra, i se'ls notava que no feien cap esforç per interpretar una obra tan arcaica. És que potser continuen encara en el moment de Pitarra? No sé què contestar. Capítol apart mereix Maria Vila. S'estigui o no d'acord amb la seva manera de fer, s'ha de reco-

Mobles CATALÒNIA, S. A.
Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

Dr. PELAI VILAR

GOLA - NAS - ORELLES

Passeig de la Reforma Nº 400
Desp. 503

CONSULTA

Tots els dies laborables
menys dissabtes

*

Consulta prèvia cita *Tels. 11-29-16*
14-55-81

REASSEGURANCES

Artur F. Costa

MÈXIC, D. F.

nèixer sempre i admirar la seva seriositat, la seva joventut, i la gran estimació al seu ofici. Això, els joves l'hi agraïm molt. Joan Capri va tornar a ser el Joan Capri d'abans de *L'Avar*. Paquita Ferrándiz va tenir en el primer acte moments molt encertats, potser per això li van donar el premi especial. La Companyia va guanyar el Tercer Trofeu Barcelona.

Deixem per un segon article les reflexions d'ordre sociològic que aquest Cicle ens ha suggerit. — RICARD SALVAT.

Novembre, 1960.

L'ESCOLA D'ART DRAMÀTIC ADRIÀ GUAL

Aquesta escola prepara per al pròxim curs tres obres noves, ambicioses, joves.

No crec que ser jove sigui una qualitat *per se*; en tot cas és una qualitat que es gasta rapidíssimament, però sí que té un valor i sobretot el té en matèria teatral, on la maduresa va tan sovint unida a la repetició incansable de truquets vells i fàcils. Audàcia, desig de diferenciar-se, ganes de donar-se en espectacle són, si bé no condicions suficients per a l'obra d'art, un bon punt de partida. Almenys un revulsiu perquè el públic no dormi.

Les tres obres joves que l'*Adrià Gual* presenta aquest any són: *La jugada*, de Joan Brossa; *Mort d'home*, de Ricard Salvat; *La invasió*, d'Artur Adamov.

Les tres obres però, no són joves de la mateixa manera.

La jugada de Joan Brossa és una obra d'un acte, d'una joventut madurada, conscient i decidida. Potser de fet la posició humana i creadora de Brossa és això. Tens la impressió, quan Brossa et parla o et llegeix les seves obres, que et diu, tot mirant-te de reüll: No m'atraparàs pas. Joan Brossa no està disposat que l'atrapi ni el conformisme, ni la comoditat, ni el ja està bé. La seva obra és tossudament jove, sempre a punt d'esdevenir. D'aquí una mena d'alegria temible que s'escapa de la poesia del seu llenguatge, de l'estrany so inconfusible, seu, únic de les frases, d'una nitidesa només aparentment senzilla.

Els personatges de l'obra son: La Noia, una jugadora professional. El Noi, un jove molt ben disposat a estafar. Un vell Comte estafador de vocació i d'ofici. El Creador.

La Noia convenç el Noi d'organitzar una partida de cartes i estafar el vell Comte. Del joc en resulta que el Comte i la Noia están d'acord i el Noi en surt malparat. Però no acaba aquí. El gat vell del Comte insinua que és ell, ell tot sol qui ha organitzat aquesta immensa ensarronada i que només ell en sortirà guanyador. Llavors apareix l'altre, el Creador, furiós de les pretensions del vell Comte, de la imitació poca traça, que intenti fer-se una disfressa semblant a ell

mateix. Les rialles del Creador fan emmudir el vell Comte, l'aturen en el seu intent d'explicar d'una manera o altra la realitat de l'última burla. El Creador es perd en el seu llenguatge incomprensible que té, de tant en tant, ressó de llatinada, i acaba en un tètric i grotesc: cuac! cuac! cuac!

Mort d'home és l'obra d'un escriptor nou, realment jove, intel·lectualment madur. Com diu Geruta en parlar del seu fill: «L'haver estudiat tant li ha donat una maduresa intel·lectual que no correspon a la seva manera de ser, a la seva joventut.»

No és estrany que el tema de Hamlet l'atragués per fer la seva primera temptativa teatral. El protagonista de *Mort d'home* no és però l'actualització de l'home shakespearià, sinó de l'Amleth de la història dànica, convertit en l'adolescent d'avui, un xicot empaitat, vençut per la força i la crueltat dels adults.

S'ha parlat moltes vegades del Hamlet de Shakespeare com d'un adolescent. Encara fa pocs dies en una revista de teatre s'insistia en aquesta equivocada idea. El Príncep de Dinamarca té, segons Shakespeare, trenta anys. Ho diu taxativament l'enterramorts en l'escena del cementiri. Ricard Salvat, però, no ha anat a buscar l'ègòlatra i cruel personatge de la tragèdia, sinó l'adolescent acorralat de la llegenda dànica. L'Amleth de *Mort d'home* és un adolescent de divuit anys que se sap immadur per a la vida, que no pot adaptar-se al món de rapacitat i odi que el medi social on li és dat viure li ha organitzat.

Amleth, com un «outsider» més, rebel i vençut, es queda sol, sense ni la glòria d'una mort tràgica. Però encara que l'heroi no mori, el drama s'ha convertit aquí en tragèdia, car Amleth no actua sinó que es rebel·la inútilment contra el destí, que teixeix, vulgues que no, la seva vida. Amleth és el símbol de l'adolescent del nostre temps fastiguejat i inepte.

La invasió, d'Artur Adamov, és jove sota una altre signe. Sota el signe del cansament, del fastigueig, de la desesperança. L'home que es posa a escriure té avui la impressió que tot li és donat com a supòsit, que el llenguatge és un teixit preestablert, teixit de solucions donades. El seu desig de veritat s'estrella contra aquest mur de solucions admeses.

L'última temptació és emmudir, car ni tan sols viure simplement és fàcil. Emmudir, tancar-se en una cambra minúscula per ocupar el mínim espai possible, com ho fa Pierre de *La invasió*.

A l'entorn de Pierre la incomprensió derrotada d'Agnès, la dona; l'egoisme ferotge de la mare que es va situant, per fi estadant única de la casa, al centre de l'escena amb la seva poltrona. La incomprensió de l'amic que vol veure l'obra, tan imperfecta com es vulgui, acabada, publicada. I per fi l'escena plena de papers, de retalls de papers, que Pierre ha destruït, i que una criatura silenciosa escampa inconscient, i se n'endú, a l'atzar, uns quants trossos.

Una estranya poesia feta de silencis i d'inconnexes situacions plana per sobre l'obra. Se sent

CORTESIA
del
RESTAURANT
ambassadeurs
*
Paseo Reforma, 12
MÉXICO, D. F.

La Optica López
TELÈFON 10-00-63
LÓPEZ, 157-D
MÉXICO, D. F.
●
Atenció especial a les receptes dels oculistes.
Ulleres i cristalls de totes classes
Puntualitat, exactitud, economia

parlar d'una invasió que no interessa a cap dels personatges i viuen cada un d'ells tancats en el seu propi silenci, sense comunicació possible.

Ignorem com reaccionarà el nostre públic enfront d'aquestes obres. Valdrà la pena tota la feina, tot l'entusiasme d'aquests futurs actors de l'*Adrià Gual* si s'adonen que han passat molts anys des que va morir Pitarra. — M. A. C.

LA MISSIÓ DEL POETA

Al·locució pronunciada pel poeta francès Saint-John Perse (seudònim d'Alexis Léger) en el moment de rebre, a Estocolm, el Premi Nobel de mans del rei de Suècia.

He acceptat per a la poesia l'homenatge que se li rendeix aquí, i estic impacient per restituir-l'hi.

A la poesia no se l'honora sovint, degut a què la dissociació sembla accentuar-se entre l'obra poètica i l'activitat d'una societat sotmesa a les servituds materials. Separació acceptada, encara que no buscada, pel poeta, i que existiria igualment per al savi sense les aplicacions pràctiques de la ciència.

Però el mateix del savi que del poeta, el que es pretén homenatjar aquí és el pensament desinteressat. Que almenys aquí no se'ls consideri com germans enemics, puix els dos sostenen la mateixa interrogació davant el mateix abisme, i únicament són diferents els seus modes d'investigació.

Quan es medita el drama de la ciència moderna en descobrir fins en l'absolut matemàtic els seus límits racionals; quan en la física s'observen dues grans doctrines directores, una de les quals advoca per un principi general de relativitat i l'altra per un principi quàntic d'incertesa i indeterminisme que limitaria per a sempre la mateixa exactitud de les mesures físiques; quan s'ha vist que l'innovador científic més gran d'aquest segle, iniciador de la cosmologia moderna i el nom del qual garanteix la més vasta síntesi intel·lectual en termes d'equacions, invocava l'auxili de la intuïció per al raonament i proclamava que «la imaginació és el veritable terreny de la germinació científica», ¿no es té dret a considerar l'estre poètic tan legítim com l'instrument lògic?

En realitat, qualsevol creació de l'esperit és primerament «poètica» en el sentit propi de la paraula. I en l'equivalència de les formes sensibles i espirituals, inicialment s'exerceix una mateixa funció per mitjà del savi i del poeta. Entre el pensament discursiu i l'el·lipsi poètica ¿quin va més lluny i procedeix de més lluny? I d'aquesta nit original en què caminen a les palpentes dos cecs de naixement, un d'ells equipat amb els útils científics, l'altre ajudat únicament per les fulguracions de la intuïció, ¿qui ascendeix més aviat, i més carregat amb una breu fosforescència? No importa la resposta. El misteri és comú. I la gran aventura de l'esperit poètic va aparellada amb les perspectives dramàtiques de la ciència moderna. Alguns astrònoms han pogut espantar-se davant una teoria de l'univers en expansió; no hi ha menys expansió en l'infinit moral de l'home — aquest univers. Per més lluny que la ciència faci retrocedir les seves fronteres, i en tot l'arc delimitat per elles, encara es sentirà córrer la canilla indagadora del poeta. Car si bé la poesia no és, com s'ha dit, la «realitat absoluta», no deixa d'ésser-ne la més ansiosa i la que més tendeix a copsar-la, en aquest límit extrem de complicitat en què la realitat, en el poema, sembla donar-se forma a si mateixa. Pel pensament lògic i simbòlic, per la il·luminació llunyana de la imatge mitjancera i per l'acció de les seves correspondències, en mil cadenes de reaccions i associacions alienes, per la gràcia, en darrer terme, d'un llenguatge en el qual es transmet el mateix moviment de l'Ésser, el poeta s'irroga una sobrerealitat que no pot ésser la de la ciència. ¿Hi ha en l'home una dialèctica més penetrant que aquesta i que sigui per a ell més exigent? Quan els mateixos filòsofs abandonen el llindar metafísic, el poeta es veu destinat a substituir el metafísic, i llavors és la poesia, i no la ciència, la que es revela la veritable «filla de l'estranyesa», segons l'expressió del filòsof antic al qual aquesta poesia havia estat més sospitosa.

Tanmateix, més que mode de coneixement, la poesia és abans que tot mode de vida — i de vida integral. El poeta existia en l'home de les cavernes, seguirà existint en l'home de les edats atòmiques, perquè és part irreductible de l'home.

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Parroquia 68 • Despatxos 11 i 12 • Tels. 4-6232 i 4-5148 • GUADALAJARA, Jal.

De l'exigència poètica, exigència espiritual, van néixer les mateixes religions, i per la gràcia poètica l'espurna de la divinitat alena per sempre en el sílex humà. Quan s'enfonsen les mitologies, és en la poesia on troba refugi l'alenada divina; tal vegada també el seu relleu. I fins en l'ordre social i en la humanitat quotidiana, quan les Portadores de pa de l'antic seguici deixen pas a les Portadores de torxes, és amb la imaginació poètica com s'encén encara l'alta passió dels pobles en busca de claredat.

¡Orgull de l'home que prossegueix la seva marxa sota la seva càrrega d'eternitat! Orgull de l'home en marxa sota el seu pes d'humanitat, quan per a ell s'obre un humanisme nou, d'universalitat real i integralitat psíquica... Fidel al seu ofici, que consisteix a aprofundir el misteri de l'home, la poesia moderna emprèn una obra la continuació de la qual interessa a la plena integració de l'home. No hi ha res pitic en aquesta poesia. Tampoc no hi ha res que sigui purament estètic. No és de cap manera un art d'embalsamador ni de decorador. No vol conrear perles, ni traficar amb simulacres i emblemes, i no podria acontentar-se amb cap festa musical. En seguir la seva ruta, aquesta poesia s'emparenta amb la bellesa, suprema aliança, però no en fa la seva finalitat ni el seu únic aliment. Negant-se a dissociar l'art de la vida, l'amor del coneixement, aquesta poesia és acció, és passió, és sempre innovació i poderiu, que canvia la posició de les fites. L'amor és la seva llar, la insubmissió la seva llei, i pertot s'instal·la en l'anticipació. Mai no vol estar absent ni ésser negativa, i això no obstant, res no espera dels avantatges del segle. Encadenada al seu propi destí i lliure de qualsevol ideologia, no ignora que és igual a la mateixa vida, la qual no té per què justificar-se a si mateixa. I amb una mateixa abraçada, com amb una gran estrofa, única i viva, és com enllaça en el present tot el passat i l'esdevenidor, allò humà amb allò sobrehumà, i tot l'espai planetari amb l'espai universal. L'obscuritat que se li tira en cara no pertany a la seva pròpia natura, que resideix en aclarir, sinó a la mateixa nit que ella explora, la de la pròpia ànima i del misteri en què es submergeix l'ésser humà. La seva expressió sempre es prohibeix l'obscuritat, i aquesta expressió no és en res menys exigent que la de la ciència.

Per tant, per la seva adhesió total al que és, el poeta manté per a nosaltres un enllaç amb la permanència i la unitat de l'Ésser. I la seva lliçó és d'optimisme. Una mateixa llei d'harmonia regeix per a ell el món sencer de les coses. Res no pot succeir en aquest món que, en virtut de la seva natura, estigui per damunt de la mesura de l'home. Els pitjors capgiraments de la història no són més que ritmes episòdics en un cicle més vast d'encadenaments i renovacions. I les Fúries que travessen l'escena, amb la torxa encesa, només il·luminen un instant del tema llarguíssim que prossegueix el seu camí. Les civilitzacions maduradores no moren per res de les angoixes d'una tardor, sinó que es limiten a transformar-se. Solament la inèrcia és amenaçadora. Poeta és aquell que trenca per a nosaltres la monotonia del costum. I així és com el poeta es troba enllaçat, a desgrat seu, amb l'esdevenir històric. I del drama del seu temps, res no li és aliè. Que a tothom digui clarament el gust de viure aquest temps fort! Puix l'hora és gran i nova, i hom pot afermar-s'hi novament. I a qui, per conseqüent, cediríem l'honor del nostre temps?

«No temis, diu la Història, treient-se un dia la seva màscara de violència — i amb la seva mà aixecada executa aquest gest conciliador de la Divinitat asiàtica en el moment més intens de la seva dansa destructora —. No temis i no dubtis, ja que el dubte és estèril i el temor servir. Escolta més aviat aquesta palpitació rítmica que la meva alta mà imprimeix, innovadora, a la gran frase humana sempre en vies de creació. No és veritat que la vida pugui renegar de si mateixa. No hi ha res viu que procedeixi del no-res ni que del no-res s'enamori. Però tampoc no hi ha res que guardi forma ni mesura, sota la incessant afluència de l'Ésser. La tragèdia no està en la mateixa metamorfosi. El veritable drama del segle està en la desviació que deixem accentuar-se entre l'home temporal i l'home intemporal. L'home ja instruït sobre un caire ¿s'enterbolirà respecte a l'altre? I la seva maduració forçada, en una comunitat sense comunió, no serà més que falsa maduresa?»

Al poeta unitari li pertoca ésser testimoni entre nosaltres de la doble vocació de l'home. I això representa aixecar davant de l'esperit un mirall més sensible a les seves possibilitats espiri-

LA EXTRAÑA MUERTE DE ENRIQUE IV

Los juegos del amor y de la guerra

De PHILIPPE ERLANGER

Versió espanyola
de VICENÇ RIERA LLORCA

Llibre fascinant sobre els últims anys de la vida d'un dels reis més importants de França, els seus darrers amors, el seu assassinat i l'ambient de tèrboles intrigues de la cort francesa a primeries del segle XVII.

$ 25.00

DIFUSORA DEL LLIBRE
Uruguay 40-402 Tel. 13 40 80
México 1, D. F.

tuals. Evocar en el mateix segle una condició humana més digna de l'home original. Associar, en fi, més amplament l'ànima col·lectiva a la circulació de l'energia espiritual en el món... Enfront de l'energia nuclear, el poeta en tindrà prou amb la seva làmpara d'argila per a les seves resolucions? Sí, a condició que l'home es recordi de l'argila.

I al poeta li basta amb ésser la consciència inquietadora del seu temps.

(*Traducció de* JOSEP MA. CORREDOR)

EL CIRURGIÀ RODOLF MATAS

L'editorial Doubleday, de Garden City, N. Y., acaba de donar al públic la biografia del famós cirurgià català-nordamericà conegut amb el nom de Rodolf Matas. El llibre és escrit per un dels seus més estimats deixebles, el doctor Isidore Cohn, en col·laboració amb Hermann Deutsch.[1]

És curiós de registrar els antecedents familiars d'aquest home de ciència que es va fer cèlebre a Europa i Amèrica i que en morir, l'any 1957, ostentava els títols més importants de les universitats i entitats mèdiques més prestigioses.

Rodolf Matas va néixer a New Orleans, Estat de Louisiana, l'any 1860 i, per tant, en morir tenia 97 anys. Era fill de pares catalans, de les terres gironines. El seu pare, doctor en farmàcia i en medicina, graduat als Estats Units, es va casar a l'església de Sant Narcís, de Girona, amb Teresa Jordà. A New Orleans el pare del biografiat era conegut per Doctor N. H. Matas i és interessant d'explicar la correcció feta en el seu cognom patern. (Ens plau recordar que el Dr. Matas fou subscriptor de PONT BLAU.)

Segons el Registre Civil espanyol, es deia Narcís Areu i Matas. Però un dia es va adonar que Areu no volia dir res i va assabentar-se que, correctament, en català, s'havia d'escriure Hereu. Era un dels milers i milers de cognoms catalans que havien malmés els funcionaris analfabets dels Registres Civils espanyols imposats a Catalunya des de Madrid. Però als Estats Units el coneixien ja per Matas, el cognom matern, i mai no va aconseguir que li diguessin Hereu. Així, es va resignar a posar-se el nom d'aquesta manera: Doctor N. H. Matas. El seu fill Rodolf, que en realitat s'hauria hagut de dir Rodolf Hereu i Jordà, sempre ha estat conegut amb el nom de Rodolf Matas.

Rodolf Matas fou portat des de molt petit i diverses vegades a Catalunya i als set anys va anar per primera vegada a Montserrat. Després va mantenir relacions amb familiars i amics i quan ja havia esdevingut una celebritat mundial en cirurgia, fou descobert pels cirurgians de Catalunya i honorat per tot arreu: l'any 1923 el feren Membre Honorari de la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia, de Barcelona; el 1926 li concediren Diploma d'Honor a l'Institut de Medicina Pràctica de la capital de Catalunya; el 1927, l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques el va nomenar Membre Corresponent; el 1929 l'Acadèmia de Medicina de Barcelona el va designar Professor Honorari; el 1947 la Ciutat de Girona li va atorgar un Diploma d'Honor, considerant-lo com a fill adoptiu.

Es veu que el doctor Matas havia parlat molt sovint de Catalunya i de la seva història als seus deixebles. Per això, el doctor Cohn diu: «En costums, política i llengua, Catalunya sempre ha estat impossible d'assimilar. A la guerra que va seguir els esforços de Lluís XIV per a posar al tron d'Espanya a Felip, Catalunya es va aliar amb els Països Baixos i Anglaterra. La seva capital, Barcelona, no fou sotmesa fins al cap d'un any... Se sap que en la lluita armada hi va participar un català anomenat Josep Areu i Masoliver i el besnét d'aquest va lluitar contra l'alçament dels carlins...» — T. X.

[1] Cohn, Isidore, with Hermann Deutsch: *Rudolph Matas. A biography of one of the great pionners in surgery.* Garden City, N.Y., Doubleday & Company, Inc., 1960.

RECENSIONS

La Catalogne et les droits culturels des nationalités, *per* J. M. BATISTA I ROCA. *Société Catalane d'Etudes Internationales sous les auspices du Conseil National Catalan. Publication n. 7. octobre 1960.*

La Societat Catalana d'Estudis Internacionals que presideix Josep Carner (Brussel·les), que té com a vicepresident al continent americà el doctor Antoni Peyrí i com a fundador i secretari general Josep Maria Batista i Roca (Cambridge), continua les seves activitats i amplia cada dia més les seves relacions plantejant arreu el problema nacional de Catalunya.

Restaurant de mariscos
PICALAGUA
Gerent: Enric Playans

Especialitats: Arròs de mariscos, sopa especial de mariscos, cocktail de gambes, pops, musclos a la marinera i, encarregada amb quatre hores de temps, paella a la valenciana. — NET, FRESC, AGRADABLE.

Darrera de la Estrella de Oro,
B. Juàrez 19, Acapulco

Les publicacions de la Societat, iniciades l'any 1958, són estudis i documents que han servit de base per a fer les denúncies i apel·lacions sobre la situació actual del nostre poble i sobre els seus drets imprescriptibles. Les resolucions del PEN Club Internacional, de la Unió Federalista de Nacionalitats Europees, de la Conferència Internacional d'Estudiants del Perú i de la Unió Internacional dels Joves Demòcrates Cristians, favorables al nostre problema, són proves de l'eficàcia de l'acció de la Societat Catalana d'Estudis Internacionals, patrocinada pel Consell Nacional Català.

La publicació número 7, del mes d'octubre del 1960, és dedicada a la versió francesa de l'estudi de Josep Maria Batista i Roca sobre *Catalunya i els drets culturals de les Nacionalitats*, basat en una comunicació presentada a la Unió Federalista de Nacionalitats Europees durant el IXè Congrés celebrat a Aquisgran el mes de juliol de l'any 1959.

Josep Maria Batista i Roca comença per recordar la missió atribuïda a les nacionalitats i tradueix les afirmacions fetes per Mazzini en el *Pacte de Fraternitat de la Jove Europa* (1834) i la definició feta per Bluntschli (1866) per la qual «de la mateixa manera que la humanitat està dividida en nacions, el món s'ha de dividir en Estats; cada nació ha d'ésser un Estat i cada Estat una nació.»

Les fonts dels drets nacionalitaris i els deures de les nacionalitats envers la comunitat internacional, són sintetitzats a continuació. I segueix l'exposició del dret de les col·lectivitats nacionals a gaudir de la pròpia vida nacional i dels drets de la personalitat nacional a la lliure expressió del seu pensament i la seva voluntat.

Però aquest estudi de Batista i Roca té com objectiu fonamental analitzar els aspectes culturals de les nacionalitats i, més concretament, és clar, analitzar la lluita dels catalans per la seva independència cultural enfront de l'opressió, recolzant-se en els principis de dret internacional d'avui, establerts per l'Organització de les Nacions Unides per a l'Educació, la Ciència i la Cultura (UNESCO).

Batista i Roca recorda els antecedents dels països catalans (Catalunya, València i les Illes Balears) com a membres independents de la Confederació de la Casa d'Àustria; i l'anul·lació de les llibertats catalanes amb el Decret de Nova Planta (1716), preparat pel Consell de Castella quan exigia l'abolició de la Constitució, dels usatges i costums de Catalunya i la imposició de les lleis castellanes, amb l'ús exclusiu de la seva llengua en tots els afers de l'administració pública.

L'exposició resumida de les activitats catalanes encaminades a la defensa del nostre idioma a les escoles parteix de la constitució de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana, que abans de la proclamació de la nostra segona República comptava amb uns quinze mil cotitzants entre individualitats, entitats particulars i Municipis catalans. La breu etapa de l'autonomia del 1931 al 1939 semblava el començament de la solució del problema. Però de seguida va produir-se l'alçament del 1936 amb la provocació de la IV Guerra Civil espanyola i Catalunya va caure novament sota el domini de la mentalitat política centralista, amb l'ocupació militar i la prohibició absoluta d'utilitzar la llengua materna a les escoles catalanes.

El problema cabdal de la nostra Universitat és presentat amb els seus antecedents immediats, partint del restabliment de la de Barcelona (1835), per bé que amb l'obligació d'utilitzar només la llengua castellana i registrant la celebració del Primer Congrés Universitari Català del 1903, amb el qual el moviment nacional català encetà l'acció reivindicadora del nostre dret a una Universitat catalana veritablement autònoma, tal com ratificava el II Congrés Universitari del 1917. La qual cosa no es va assolir, a mitges, fins que es va proclamar el règim republicà i es va poder començar a organitzar el que, anys a venir, hauria estat una autèntica Universitat Nacional Catalana.

La denúncia de la situació en què es troba l'Institut d'Estudis Catalans per no haver-se volgut ajupir a incorporar-se als organismes estatals espanyols de la dictadura, és feta amb sobrietat i arguments estrictament culturals, irrefutables. I l'exposició de totes les manifestacions de solidaritat cultural produïdes en terres d'Europa i d'Amèrica són una prova de l'eficàcia de l'activitat reivindicadora persistent dels catalans de l'interior i de l'exterior. Els documents clandestins i les reclamacions públiques de professors i estudiants universitaris han trobat ressò a diversos organismes internacionals de tipus cultural i han trobat també el recolzament de delegats que, personalment, han comprès la justícia de les nostres reclamacions però han topat amb la resistència de la majoria dels representants dels Estats que consideren que encara és un problema secundari que podria posar en perill la cordialitat de relacions amb l'Estat acusat: l'Espanya franquista. Les resolucions que priven l'organisme filial de les Nacions Unides de prendre acords per a aplicar sancions als Estats transgressors de les normes culturals i de respecte als idiomes materns que han estat establertes per les Assemblees de l'Índia (1956) i de París (1958), fan difícil aconseguir resultats satisfactoris immediats.

Però l'acció internacional en defensa de la cultura i de la llengua catalanes, no és pas del tot inútil. Ho demostra l'acord del XXX Congrés del PEN Club Internacional, celebrat a Francfort amb l'assistència de representants d'escriptors de 52 països, on es va acordar condemnar la política persecutòria de l'idioma i la cultura de Catalunya i es va decidir fer ús del dret que el PEN té com organisme consultiu de la UNESCO per a plantejar pel seu compte la qüestió catalana al Consell Executiu i a les Delegacions permanents dels Estats membres. — MIQUEL FERRER.

UN INCUNABLE BARCELONÍ DEL 1484

Francis Edwards, llibreter antiquari de Londres, ha posat a la venda un exemplar de la versió catalana de *Visió delectable*, l'obra més important d'Alfonso de la Torre, poeta i prosista nascut a Burgos cap al 1410 i mort el 1460. La versió catalana fou feta per Francesc Prats, de la ciutat de Mallorques, i editada a Barcelona l'any 1484, un any abans que la versió original en espanyol, feta a Burgos l'any 1485, després de mort l'autor. Aquest incunable es cotitza en 600 lliures esterlines (més de vint mil pesos mexicans i més de cent mil pessetes).

Alfonso de la Torre va prendre part en les lluites polítiques de Castella enfront d'Alvaro de Luna, i, perseguit, es va refugiar als territoris de la confederació catalano-aragonesa, aconseguint, pel seu talent i per la seva simpatia, moltes amistats entre els poetes i nobles de les Corts d'Aragó i Navarra. Esdevingué preceptor del príncep de Viana, per a l'educació del qual es diu que va escriure un llibre. Diverses de les poesies d'Alfonso de la Torre, discretament eròtiques, figuren en els Cançoners de València (1511), Sevilla (1540) i Anvers (1573).

Visió delectable és un tractat de filosofia i arts liberals, amb un capítol titulat *On tracta dela musica y dela utilitat. E diu de sos inventors e de samanera*. D'aquesta versió catalana n'hi ha un exemplar a l'antiga Biblioteca de Catalunya, avui Biblioteca Central de la Diputació de Barcelona, registrat amb el número 255 de la col·lecció d'incunables. I entre les reproduccions de manuscrits que hi ha a la mateixa biblioteca nacional catalana, hi ha el de la Biblioteca Heredia, de la col·lecció de Lambert Mata, de Barcelona.

El llibre del qual parlem tingué una importància extraordinària en els segles XV, XVI i XVII, com ho proven les diverses edicions que es van fer, i fins i tot el plagi d'un autor italià que es va atribuir l'obra en presentar la seva versió italiana. A Tolosa es va fer una edició de l'original castellà l'any 1489. A Valladolid es va editar l'any 1497. A Sevilla se'n feren edicions el 1526 i el 1538. A Ferrara l'any 1554 i a Venècia l'any 1556, donada a la publicitat com obra original de Domenico Delfino. Després, ja en el segle XVII, encara es van fer edicions a Francfort (1623) i Amsterdam (1663), tot el qual demostra que durant molts anys aquesta obra fou considerada d'un valor científic i literari evident.

Més cap ençà fou incorporada a la *Biblioteca de Autores Españoles*, de Madrid, i la Societat Catalana de Bibliòfils va fer una reedició de la versió catalana a Barcelona l'any 1911.

¿No hi haurà un català o un grup de catalans amb possibilitats econòmiques i bona voluntat patriòtica per a adquirir aquest valuós incunable? — M. F.

N O T I C I A R I

¶ La poetessa Francina Simó i Oliver ha publicat un recull de poemes a Palma de Mallorca, amb el títol *Espires de cendrer*. ¶ La Biblioteca Catalana d'Obres Antigues, de Barcelona, ha publicat la *Traducció de les Paradoxes de Ciceró. Parlament al Gran e General Consell*, de Ferran Valentí, amb el text, introducció i glossari de Josep Ma. Morató i Thomàs. ¶ Els catalans de São Paulo (Brasil) han traduït al portugués la conferència donada pel professor Alfonso Stephens al Centre Català de Santiago de Xile en l'acte commemoratiu de la proclamació de la República Catalana del 1931. El traductor ha estat Hugo Maia de Souza. Completen el fascicle unes notes sobre la Nació Catalana. ¶ La nova directiva del Casal de Catalunya de París és formada de la manera següent: Joan Massot, president; Gabriel Nogués, vice-president; Joan Soler, secretari; Francesc Utgé, vice-secretari; Manuel Boadella, tresorer; Pere Cabré, comptador; Amadeu Andreu, bibliotecari, i Josep Santos, vocal. ¶ Ha mort a l'Argentina el gravador i escultor Josep Planas-Casas, fill de Torroella de Montgrí. Hi ha obres seves als museus d'art de Nova York, Buenos Aires, Rosario, La Plata, Santa Fe, Concórdia, Córdoba i a moltes col·leccions particulars. Durant molts anys va exercir el càrrec de director de l'Escola de Belles Arts de Santa Fe. En morir tenia 60 anys. ¶ El pintor Francesc Fàbregas ha fet una exposició de vint-i-vuit teles a la Sala Witcomb, de Buenos Aires. ¶ L'Esbart Dansaire Ramon Mas, del Grup Joventut Catalana de Buenos Aires, ha donat una sessió extraordinària de danses catalanes al teatre del *Consejo de Mujeres*, de la capital argentina, i ha estrenat, sota la direcció de Manuel Soler, els ballets següents: *El ball enrobat* (Urgellet), *El ball de la filosa* (Penedès), *El ballet* (Cerdanya), *La quadrilla* (El Vallès) i *La dansa* (Vallès Alt). ¶ El Centre Català de Mendoza (Argentina) ha celebrat una Taula Rodona sobre el tema *Catalunya i el 19 de juliol*; ha organitzat conferències a càrrec del doctor Jaume Pahissa, sobre investigacions atòmiques; i d'Humbert Pardellans, sobre un tema humanista relacionat amb Catalunya. ¶ Ha visitat el Club Català, de Córdoba (Argentina), el músic Xavier Cugat. L'Esbart Empordà hi ha donat un recital de danses catalanes i ha fet una exposició llibres catalans editats a diversos llocs. ¶ L'Escola d'Arquitectura de la Universitat Catòlica de Santiago de Xile ha celebrat una exposició de l'obra arquitectònica d'Antoni Gaudí. Aquesta mateixa exposició serà traslladada a la Facultat d'Arquitectura de Valparaíso i després passarà a Lima (Perú). ¶ La revista *Riutort*, editada pel Grup de l'Acadèmia de Belles Arts, de Sabadell, ha dedicat un número

especial a presentar una antologia de la poesia jove catalana, amb il·lustracions de Cuixart, Tàpies, Tharrats, Maria Girona, Llorens Artigas, etc. ¶ Ha estat feta una edició molt acurada de *Les figures del pessebre de L'Ametlla del Vallès*, de Carles Sindreu, guanyador del Premi «Pere Maspons i Camarasa» als Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a Mèxic l'any 1957. Porta un pròleg de Fèlix Millet i Maristany i uns colofons de J. V. Foix i Jeroni de Moragas. Joaquim Buxó d'Abaigar hi ha escrit una *Ofrena*. Han il·lustrat aquest llibre els artistes Garrell, Mora i Maragall. ¶ L'Oficina de Cooperació Comercial Iberoamericana de l'Institut d'Estudis Hispànics, de Barcelona, ha creat el títol d'Exportador Exemplar per a fomentar les bones exportacions als països de l'Amèrica Llatina. L'exportador exemplar serà el que faci quedar millor la producció catalana, segons un testimoni escrit dels clients americans. ¶ L'Associació de Veïns de Sarrià continua la seva activitat cultural i darrerament ha organitzat actes d'homenatge amb premis a nom de Jacint Verdaguer, Miquel d'Esplugues, Joan Maragall, Jaume Bofill i Mates, Josep Maria López-Picó, Carles Riba i Jaume Vicens Vives, tots els quals, en algun moment de la seva vida, foren veïns de Sarrià. ¶ L'Ateneu Santboià ha celebrat la seva assemblea general i ha votat una proposta de felicitació a la Junta Directiva per la persistent activitat cultural desenvolupada durant l'any, amb conferències sobre temes catalans pronunciades per les més distingides personalitats literàries, historiadors i homes de ciència de Catalunya. ¶ Al Museu d'Art Modern de Buenos Aires (Argentina) s'ha fet la Primera Exposició Internacional de Pintura. Com a representants de la pintura actual catalana hi figuren els artistes Cuixart i Tàpies. ¶ Les terres lleidatanes són les que produeixen més força elèctrica de tot el territori de l'Estat espanyol. Actualment la producció és de més d'un milió de quilovats de potència. ¶ Per ordre d'importància en la producció de calçat a la Península Ibèrica es registren les províncies següents: Alacant, amb 532 fàbriques; Illes Balears, amb 314; Saragossa, amb 182; i Barcelona, amb 101 fàbriques. ¶ Entre les obres de reconstrucció del Monestir de Poblet es compta la urbanització de la plaça que ara portarà el nom de Plaça de la Corona d'Aragó, perquè contribueixen al seu embelliment les Diputacions de Catalunya, de València, de les Illes Balears i d'Aragó. ¶ *La Tribune de Genève* ha dedicat un llarg article a divulgar la figura de l'arquitecte català Antoni Gaudí fent grans elogis del seu temple de la Sagrada Família i qualificant-lo d'*arquitecte de Deu*. ¶ La Caixa d'Estalvis de Sabadell ha pagat una taula d'orientació geogràfica col·locada al cim de Sant Llorenç del Munt. ¶ A les terres lleidatanes han estat invertits fins ara més de cinc milions de pessetes per una companyia britànica amb filial espanyola que es dedica a l'explotació petrolera. Deu anys enrera ja es van fer explotacions prop d'Oliana i se n'han fet a la Conca de Tremp, a la Serra del Cadí i a Olius, sempre sense cap resultat pràctic. Però els tècnics asseguren que per les característiques del terreny no s'han de perdre les esperances i continuen treballant

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS,
S. A.

Isabel la Católica, 10
Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94 MÉXICO, D. F.

Llenceria
fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 - TEL. 18-27-95 - MÉXICO, D. F.

DR. EMILI FOLCH SOCIAS

CARDIÒLEG

Consulta
De 5 a 8 del vespre

Passeig de la Reforma
Nº 400 - 402

Telèfon 11-56-92

DOCTOR DEMOFIL FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57
MÉXICO, D. F.

intensament. ¶ Del 23 al 30 d'octubre passat s'ha celebrat a Barcelona el XXIIe Congrés Internacional de Química Industrial, gràcies al prestigi que la nostra indústria química té arreu del món. La Comissió Organitzadora fou presidida pel doctor Josep Agell i Agell i és la tercera vegada que es celebren aquests Congressos a Catalunya: els anteriors es van fer els anys 1929 i 1949. La producció química catalana anual té un valor de 8.317 milions de pessetes. ¶ Francesc Planas i Montaner ha estat nomenat bisbe d'Eivissa. ¶ L'Ajuntament de Barcelona ha editat una *Historia del Castillo de Montjuich*, original de Pere Voltes, director del Museu d'Història de la Ciutat. ¶ A Manresa s'ha editat un volum de *Nou contes catalans*, de Modest Sabaté, amb il·lustracions d'A. Figueres. ¶ A Barcelona funciona un servei internacional d'autòmnibus que fa els següents itineraris: de Barcelona a Brussel·les els dimecres; de Barcelona a Franckfurt els dimecres i dissabtes; de Barcelona a Ginebra els dimecres; de Barcelona a Heidelberg els dimecres i dissabtes; de Barcelona a Karlsruhe els dimecres i dissabtes; de Barcelona a Marsella els dilluns; de Barcelona a Perpinyà, diàriament; i de Barcelona a Tolosa de Llenguadoc els dimarts i dissabtes. ¶ Segons les darreres estadístiques oficials la producció de la indústria del transport de Catalunya ha estat, durant l'any passat, de 75.000 vehicles, distribuïts entre 46.299 moticlets, 24.016 cotxes de turisme, 202 autòmnibus; 1.328 camions, 2.669 bicicletes, etc. ¶ *Lo Gai Saber*, la revista de l'Escola Occitana que edita a Tolosa l'Escola Occitana, ha dedicat un número sencer (juliol-octubre 1960) a commemorar el centenari del naixement de Pròsper Estieu, fundador, amb Josep Salvat, del Col·legi d'Occitània, de Castelnaudari, el 29 de novembre del 1927. Pròsper Estieu va morir a Pamiers el mes de desembre del 1939 i és tingut per un gran poeta occità. ¶ *La Ginesta d'Or* celebrarà els Jocs Florals el mes de maig del 1961. ¶ Ramon Genís i Bayés ha editat un estudi sobre *El ram de la pell a Vic*. L'edició a estat feta pel Patronat d'Estudis Ausetans. És un volum de 370 pàgines amb làmines fora de text. ¶ Cèsar Martinell ha publicat dins la col·lecció *Monumenta Cataloniae* el seu estudi sobre *Arquitectura i escultura barroques a Catalunya*. Aquest primer volum de l'obra tracta d'*Els precedents i el primer barroc* (1600-1670). ¶ El volum 50 bis de la Biblioteca Selecta de Poesia, de Barcelona, ha estat dedicat a la reedició del *Poema de Nadal* i *El Mal Caçador*, de Josep Maria de Sagarra. Sobre Sagarra, un tal Mostaza, de Madrid, diu que, com a poeta és la màxima muntanya de la llengua catalana... que sembla un escriptor de temps remots... que és un poeta torrencial, sonoríssim que necessita sempre amples espais per als seus solemnes moviments... ¶ A la Sala Gaspar, els pintors catalans d'art abstracte han tingut l'acudit de fer una exposició de les seves obres com homenatge al pintor espanyol Velázquez. Només hi participaran els pintors que han renunciat a la figura i l'exposició es dirà, per tant, *Zero figura*. Des de Londres han demanat que s'hi traslladi aquesta exposició i també ho han demanat des de Madrid. Entre els artistes que hi participen hi ha Alcoy, Bolumar, Claret, Corberò, Farreres, Hernández Pijuan, Martí, Planasdurà, Planell, Ràfols Casamada, Ribera, Saura, Sempere, Subirachs, Tharrats, Trepat, els germans Vallès, etc. Com a complement de l'exposició ha estat editat un llibre que recull les opinions de pintors de totes les tendències sobre l'obra de Valázquez, amb il·lustracions dels pintors abstractes. El pintor Tharrats escriu: *San Velázquez, ruega por nosotros*. ¶ El Consell d'Europa ha organitzat al Museu d'Art Modern, de París, una exposició sobre l'evolució estètica del 1844 al 1914. Entre les obres escollides per a figurar-hi com a representatives i valuosos n'hi ha dels artistes Isidre Nonell i Ramon Casas. ¶ *El Misteri d'Elx*, del compositor Oscar Esplà, ha estat gravat sota els auspicis de la UNESCO per a l'Antologia de la Música que edita aquest organisme filial de les Nacions Unides. Els discs aniran acompanyats d'un fascicle explicant l'argument, editat en tres idiomes: l'espanyol, el francès i l'anglès. ¶ Joan A. Maragall, propietari de la Sala Parés, de Barcelona, ha obert una Sala a Madrid amb el nom *Galería del Cisne* començant amb una exposició de 30 teles de Darío de Regoyos, l'impressionista format a Catalunya. ¶ El pintor Durancamps ha exposat al *Salón Cano*, de Madrid, un retrat de la comtessa de Campo Alange, una sèrie de natures mortes i paisatges, amb un total

de trenta teles. ¶ La premsa de Madrid s'ocupa de les noves troballes arqueològiques del barri gòtic de Barcelona i remarca la importància del bust que, amb la testa trobada anteriorment, gairebé completa la figura de l'emperadriu romana Faustina Augusta, que és considerada una obra de tan importància com la Dama d'Elx. ¶ Al Palau dels Reis de Mallorca, de Perpinyà, hi haurà tres fonts decoratives. La primera ja està gairebé acabada i és original de l'escultor Marcel Chauvenet amb el tema de Pere Pigne, que va fundar la capital del Rosselló. ¶ El pintor J. Cabrer ha tramès a Mèxic 13 teles per a ésser exposades a les Galeries de l'Orfeó Català. Són olis sobre temes de Sant Genís, la Plaça del Rei, la Catedral de Barcelona, Santa Anna, Claustre de Sant Pau del Camp, Castellvell, Rupit, etc. Ha fet la presentació el crític d'art Manuel Alcàntara. ¶ Per acord de l'Ajuntament de Barcelona el Museu d'Història de la Ciutat actuarà d'una manera autònoma, separat de l'Institut Municipal d'Història. ¶ Els Serveis municipals de Parcs i Jardins de Barcelona han adquirit l'escultura titulada *Adolescent*, del malaguanyat Martí Llauradó, mort el 1957, als 54 anys. Aquesta adquisició s'ha fet per les suggerències rebudes del Cercle Artístic i l'Institut Barceloní d'Art. L'estàtua serà col·locada als jardins del Passeig de Triomf, cantonada al Carrer Enna, del Poble Nou, com una evocació de les cançons populars divulgades per les masses corals de Clavé, que tenen tanta tradició en aquella barriada. ¶ L'actor català Ricard Palmerola, fins ara resident a Puerto Rico, ha decidit tornar a Catalunya i es proposa formar una companyia teatral per a actuar a Barcelona. ¶ Alemanya Occidental ha fet una primera comanda de motors elèctrics a Terrassa. ¶ Agustí Pinyol, un guardabosc de la barriada de Vallacarca (Barcelona) ha conquistat l'admiració de molts artistes amb el seu pessebre, visible durant tot l'any, fet en una cova. Als 62 anys ha sentit que era un escultor i s'ha posat a fer les figures ell mateix. Té un àlbum per als visitants on hi ha les signatures de Salvador Dalí, Frederic Marés i molts altres artistes. ¶ Miquel A. Baltà, exiliat a Cuba, ha iniciat un curs de català al Centre Català de l'Havana. El nou estatge de l'entitat és: Paseo de Martí (Prado), 116. ¶ A Barcelona circula, clandestinament, un petit fascicle de 14 pàgines amb un Diàleg sobre la llengua catalana, d'Enric Prat de la Riba. ¶ L'agrupament teatral del Casal de Catalunya, de Buenos Aires, ha donat una representació de *La Mare*, de Santiago Rossinyol. ¶ Després d'una lluita que ha durat molt de temps entre l'Església catòlica i el règim, finalment ha estat autoritzat el funcionament d'una Escola de Periodisme Catòlic. El cardenal Primat d'Espanya, Enric Pla i Deniel, va cloure l'acte inaugural amb un discurs. ¶ Joan March ha destinat doscents mil dòlars per a les beques a l'estranger. Aquestes beques, que mai no podran ésser inferiors a 120 dòlars mensuals, seran destinades a postgraduats que vulguin fer treballs, estudis o investigacions a l'estranger sobre qüestions tècniques i industrials; ciències matemàtiques, físiques i químiques; ciències naturals; ciències mèdiques; ciències jurídiques, socials i econòmiques; ciències sagrades, filosòfiques i històriques; literatura i belles arts. ¶ L'Ateneu Barcelonès, del carrer de la Canuda, ha complert cent anys. Amb aquest motiu s'han organitzat una sèrie d'actes commemoratius. Josep Maria de Segarra hi ha fet una síntesi dels cent anys de l'Ateneu. ¶ A la Societat d'Amics de l'Art, de Madrid, on continua l'exposició de joies projectades pel pintor Salvador Dalí, també s'hi han exposat les aquarel·les pintades per l'artista amb temes de *La Divina Comèdia*. ¶ El doctor Johannes Finke, professor de Friburg, un dels grans investigadors de la història de la Corona d'Aragó, ha estat nomenat doctor *honoris causa* de la Universitat de Saragossa. ¶ El pintor valencià Vicenç Llorens i Poy ha fet una exposició de retrats, figures, paisatge i bodegons a la Sala Eureka, de Madrid. ¶ Maria Eugènia Escrivà, pintora de disset anys, ha fet una exposició de les seves obres a la Sala Biosca, de Madrid. ¶ El doctor George Caylor Simpson, professor de la Universitat nordamericana de Colúmbia i de la Universitat de Harvard, ha estat de visita a Sabadell i ha fet grans elogis del Museu i del seu director, el doctor Miquel Crusafont, molt conegut i admirat entre els estudiosos de paleontologia de tot el món. ¶ Pere de Palol, catedràtic d'Arqueologia a Valladolid, Espanya, està dirigint, amb bons resultats, unes excavacions que es fan a Castella. ¶ A Banyoles ha estat tributat un homenatge a la memòria de l'eminent naturalista barcelonì doctor Francesc Darder i Llimona, fundador i director del Parc Zoològic de Barcelona. El Museu Municipal de Banyoles porta el seu nom i hi ha estat col·locada una placa commemorativa perquè va treballar durant molts anys en aquella població. ¶ El pintor francès Roger Senot de La Londe ha regalat una de les seves teles de tema mariner a la Con-

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA · ELS XOCOLATES SUÏSSOS PERRIER

Pza. Parque España 7. - 11-06-95

fraria de Pescadors de Tarragona, població on passa moltes temporades. ¶ L'Esbart Català de Dansaires, de Barcelona, ha incorporat al seu repertori *El ball de morratxes*, de Lloret de Mar, que data del 1592. ¶ Ha estat restaurada la Plaça de Sant Felip Neri de Barcelona. ¶ La Coral Sant Jordi i els Antics Escolans de Montserrat han participat en el Cor internacional que ha actuat durant els festivals del Congrés de la Federació de Joventuts Musicals celebrat a Berlín. La delegació catalana era presidida per Manuel Capdevila, de Barcelona, i Miquel Duran, de Palma de Mallorca. ¶ A Alguer actua una Agrupació de Catalans d'Itàlia, presidida per Francesc Nonis. ¶ El Mestre J. J. Llongueres ha posat música a una cançó original del general alguerès Rafael Catardi. ¶ Han continuat els treballs de reconstrucció de l'antiga Seu de Lleida, del Monestir de Vallbona de les Monges i de les esglésies romàniques de la Vall de Bohí. ¶ Un centenar de montblanquins ha gravat un disc amb l'*Himne de la Verge de la Serra*, patrona de Montblanc, titulat *Déu vos guard*. ¶ A S'Agarò s'urbanitzaran dues places que portaran el nom dels arquitectes Massó i Folguera. ¶ Francisco Maldonado, poeta espanyol de Salamanca, ha fet una nova versió castellana de *La vaca cega*, de Joan Maragall. Hom considera que és molt millor que la que va fer Miguel de Unamuno. ¶ A Ceret s'ha tributat un homenatge al compositor Vicenç Bou, de Torroella de Montgrí, autor de diverses sardanes famoses. ¶ L'empresa italiana *Industria Libraria Tipografica Editrice*, de Torí, anuncia l'aparició d'una reproducció facsimilar del *Libro de Horas*, de Ferrant de Aragón (Manuscrit del segle XVI). El codi consta de dos-cents trenta-un fulls (462 pàgines) de 16 × 22,9, amb 81 miniatures a divuit colors. L'edició és limitada a 1.025 exemplars i serà única perquè les plaques i els gravats han estat destruïts. L'exemplar original és propietat del comte Paolo Gerli de Villa Gaeta. El preu de venda en pessetes és de 19.600 (dinou mil siscentes). ¶ El concurs per al premi «Pau Casals», organitzat per les Joventuts Musicals de Mèxic, sota la direcció del Mestre Luis Sandi, i dotat per l'Orfeó Català, ha estat guanyat pel jove cel·lista mexicà Víctor Manuel Cortés Islas. El Mestre Enric Casals, per encàrrec del Consell Directiu de l'Orfeó, féu el lliurament del premi. ¶ Els premis del Foment de les Arts Decoratives del 1960 han estat guanyats pels barcelonins Josep Ma. Martorell i Oriol Bohigas (Arquitectura) i Alfons Milà i Fraderic Correa (Decoració). ¶ *Raixa*, de Mallorca, ha publicat *Tu i l'hipòcrita*, una comèdia predicada, original de Maria Aurèlia Capmany. ¶ El volum cinquè de la col·lecció *Tramuntana* de l'Editorial Barcino és dedicat a la reedició de poesies del rossellonès Josep Sebastià Pons, reunides amb el títol *Canta, perdiu*. ¶ El professor Josep Virgili i Vinaté ha estat nomenat Rector de la Universitat d'Oviedo. ¶ El número 9 de la sèrie titulada *Episodis de la Història* és del pare Miquel Batllori i tracta de *Ramon Llull en el món del seu temps*. El número 10 correspon a l'estudi de Rafael Olivar i Bertrand sobre *El nostre Frederic de Sicília*. ¶ Els escultors Antoni Casamont d'Espona i Josep Maria Bohigas han estat encarregats de fer les quatre figures de sants que es posaran a la façana de la catedral de Girona. ¶ Els estudiants, classificats per Facultats de la Universitat de Barcelona, foren, en el darrer curs: 750 oficials i 475 lliures a Filosofia i Lletres; 653 i 924 a Dret; 1471 i 419 a Ciències; 1.230 i 854 a Medicina; 802 i 628 a Farmàcia; i 520 i 522 a Economia. El nombre de catedràtics ha estat de 28 a Filosofia i Lletres amb 25 adjunts; 13 a Dret amb 15 adjunts; 28 a Ciències amb 37 adjunts; 20 a Medicina amb 29 adjunts; 18 Farmàcia amb 18 adjunts; i 4 a Economia amb 13 adjunts. Tot això sense comptar els ajudants de classes pràctiques que, en total, han sumat 704. ¶ El pintor tortosí Carles Vallès ha fet una exposició de dibuixos a la Sala Richelieu, de París. ¶ S'ha revelat com una excel·lent pianista Josefina Rigolfas, de 15 anys, filla d'Igualada, que ha conquistat el Premi d'Honor de l'Escola Superior de Música de Barcelona i darrerament ha interpretat com a solista el *Concert en sol menor*, de Mendelssohn, amb l'Orquestra Municipal, dirigida per Eduard Toldrà, al Palau de la Música Catalana. ¶ Josep Maria Pi Sunyer, degà del Col·legi d'Advocats de Barcelona, ha anat a Tarragona a fer uns *Comentaris sobre la Compilació del dret civil especial de Catalunya incorporat al Codi Civil espanyol*. ¶ El Foment Vilanoví, de Vilanova i La Geltrú, ha organitzat una exposició-homenatge de gravats, dibuixos i pintures del malaguanyat Enric C. Ricart, les eines de treball del qual són al Museu Balaguer.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació.

Març 1961
Any X, número 101

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Gerent
JOAN B. CLIMENT

Administrador
RAMON FABREGAT

Secretari de Redacció
MARC HURTADO

Direcció i administració:
Uruguay 40-202
Apartado Postal 7324
Tel. 13-40-80
México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F., el 20 de Octubre de 1953.

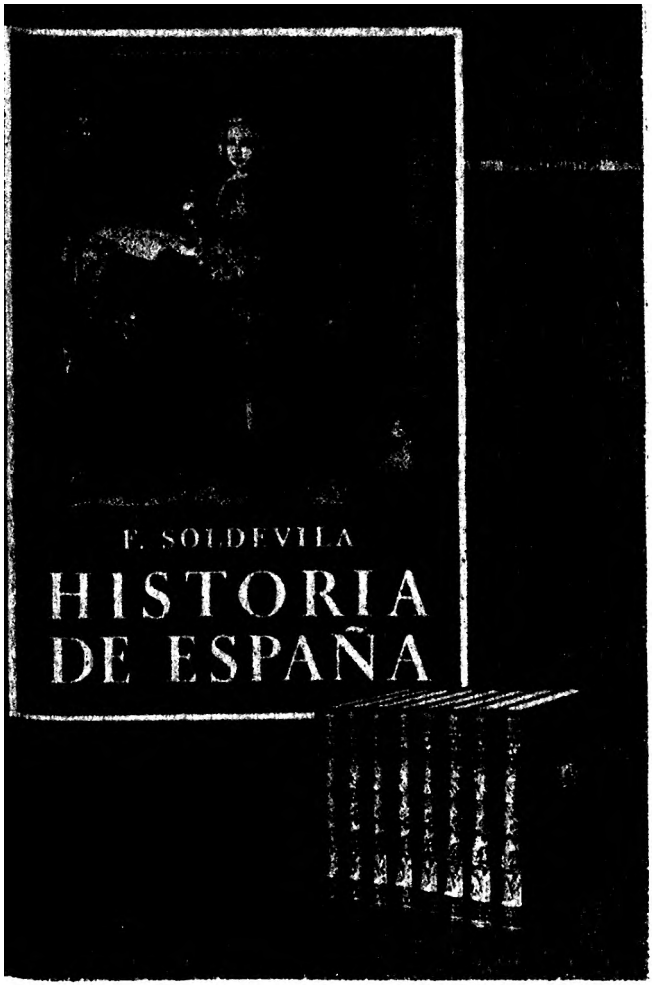

Preu dels 8 volums: $ 1 800.

L'obra pot adquirir-se en deu mensualitats de $ 160.00 cada una i un acompte inicial de $ 200.00.

Per a més detalls:

DIFUSORA DEL LLIBRE. Av. Uruguay 40-202. Tel. 13-40-80. México 1, D. F.

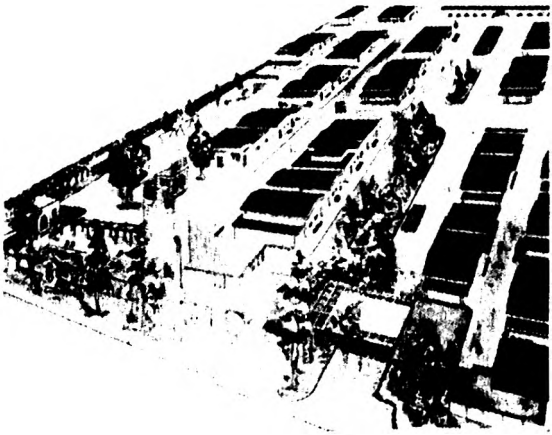

Anfa SUPER MOTEL

MONTERREY, N. L.
CARRETERA A U.S.A.
4 Km. AL N. DE
LA CIUTAT

RESTAURANT I BAR
106 CAMBRES AMB AIRE ACONDICIONAT
106 BANYS - 106 TELEFONS
BILLAR - PING-PONG - CURIOS
JARDÍ PER A INFANTS
PISCINA AMB AIGUA ELECTROPURA